

”Kanske de tror att vi var vanliga”

En studie om integration vid en svensk gymnasieskola

C- uppsats

Författare: Thomas Brindefalk Knutsson

Handledare: Gunilla Albinsson

Kurs: Sociologi C

Kurskod: SSOSK

Blekinge Tekniska Högskola

Sektionen för management

Arbetets art: C-uppsats 15 hp. Sociologi 61-90 hp.

Titel: ”Kanske de tror att vi var vanliga” - En studie om integration vid en svensk gymnasieskola

Författare: Thomas Brindefalk Knutsson

Handledare: Gunilla Albinsson

Abstract

English

This thesis aims towards a project that took place in order to help high school students from different cultural backgrounds to get to know one another. The school is situated in the south part of Sweden. Four classes with a total of 38 students were given the task to interview one another. The interview would then result in an essay about the student they interviewed. This gave the students a chance to get to know one another and also to learn more about every student's cultural background.

My part of this project was to evaluate the result and also interview some of the students to see what they thought of the project. In my mind I also had questions about how the students experienced the challenge in interviewing another person and how they felt about what they learned about their informants.

As a theoretical background I have been using Anthony Giddens' theories about integration and Samoud Kalamis report on integration. Nihad Bunars studies about integration within the Swedish school systems, has also served as a valuable source of information.

My interest for this project comes from my political background, in which I have a hope for successful integration for all those thousands of immigrants who yearly come to Sweden.

The method I have used for this project was solely based on qualitative interviews, so that an opportunity to conversation would emerge.

The result with the following analyze shows some interesting aspects on how students from different cultures can learn more about one another and how young people experience being new in a country.

Swedish

Uppsatsen handlar om ett projekt som ägde rum på en gymnasieskola i södra Sverige. Projektet syftade till att låta elever, från olika kulturella bakgrunder, lära känna varandra genom intervjuer. Fyra klasser med totalt 38 elever blev givna uppgiften att skriva ett

personporträtt om den de intervjuade. Detta gav studenterna möjligheten att lära känna varandra, samtidigt som de fick veta mer om respektive elevs kulturella bakgrund.

Min del i detta projekt var att utvärdera resultatet genom att intervjua elever och lärare, för att se vad de tyckte om projektet. Frågan väcktes om hur eleverna upplevde att intervjua en annan elev och vad de tyckte om det de lärde sig om sin intervjukamrat. Här ville jag utröna om eleverna fick en ökad förståelse för varandras kulturella bakgrund.

Som teoretisk bakgrund har Anthony Giddens teorier om integration använts. Även Masoud Kalami och Nihad Bunars rapporter om integration har tjänat som en värdefull källa till information om integrationspolitiken i Sverige.

Metoderna som använts i uppsatsen bygger på kvalitativa intervjuer, så att en möjlighet till diskussion och nya frågor skulle uppstå.

Resultatet med den åtföljande analysen pekar på några intressanta aspekter om hur studenter från skilda kulturella bakgrunder kan lära mer om varandra och hur unga människor upplever att vara nya i ett land.

Nyckelord

Integration, Ungdomar, Gymnasiet, Vänner, Fritid, Sverige, Fördomar, Invandrare, Segregation, Bostadsområde, Fattig, Rik, Etablerad, Föräldrar, Ensam

Innehållsförteckning

Förord	6
Sammanfattning	6
Inledning	7
<i>1.1 Förförståelse</i>	7
<i>1.2 Problemområde</i>	7
<i>1.3 Syfte och Frågeställningar</i>	9
<i>1.5 Disposition</i>	9
Teoretisk bakgrund och tidigare forskning	10
<i>2.1 För studien centrala begrepp</i>	10
<i>2.2 Tidigare forskning</i>	11
Teori	12
<i>3.1 Kultur</i>	12
<i>3.2 Integration och segregation</i>	14
Metod	16
<i>4.1 Metodologisk utgångspunkt</i>	16
<i>4.1.2 Val av metod</i>	17
<i>4.2 Kvalitativ metod</i>	17
<i>4.2.1 Datainsamlingsmetod</i>	17
<i>4.2.2 Kvalitativ intervju</i>	18
<i>4.2.3 Studiens genomförande, databearbetning och analys</i>	19
<i>4.2.4 Urval till enskilda intervjuer</i>	19
<i>4.3.1 Fokusmetodik</i>	20
<i>4.3.2 Urval till fokusgrupper</i>	21
<i>4.4 Förstudie i form av ostrukturerad observation</i>	21
<i>4.5 Metoddiskussion</i>	21
<i>4.5.1 Kritik</i>	22
<i>4.5.2 Förförståelse</i>	22
<i>4.5.3 Relabilitet och validitet</i>	22
<i>4.5.4 Etiska ställningstaganden</i>	23
Resultat	24
<i>5.1 Förstudie</i>	24
<i>5.1.2 Reflektioner av observationer av elever från gymnasieprogrammen</i>	24
<i>5.2 Intervjuer av elever från gymnasieprogrammen</i>	24
<i>5.2.1 ”Jag hade så många fördomar”</i>	24

5.2.2 Kultur - Vad är det?	27
5.2.3 Längtan bortom	27
5.2.4 "Ja, alla människor, gula, svarta, hela världen!"	28
5.2.5 "Hon är min extramamma"	29
5.2.6 "Vi hälsar, ler..."	29
5.2.3 Intervjuer av lärare på gymnasiet	30
5.2.3.1 Rädsla för det okända	30
5.2.3.2 Ovan- och underifrånperspektivet	33
Analys	35
6.1 Analys av intervjuer med elever från från gymnasieprogrammet - Analysram	35
6.1.1 "Jag hade så många fördomar"	35
6.1.2 Kultur - Vad är det?	36
6.1.3 Längtan bortom	36
6.1.4 "Ja, alla människor, gula, svarta, hela världen!"	37
6.1.5 "Hon är min extramamma"	38
6.1.5 "Vi hälsar, ler..."	38
6.2 Analys av intervjuer med lärare från gymnasieprogrammet - Analysram	39
6.2.1 Rädsla för det okända	39
6.2.2 Ovan- och underifrånperspektivet	40
6.2.3 Länk ut till samhället	40
6.3 Konkluderande slutsatser av analys	41
Diskussion	43
7.1 Teoridiskussion	43
7.2 Metoddiskussion	44
7.3 Analysdiskussion	45
Litteratur- och källförteckning	47
Litteraturförteckning	47
Källförteckning	47
Bilagor	48

Förord

Ett varmt tack vill jag rikta till min handledare Gunilla Albinsson, som med tålamod och engagemang har lotsat mig i genom denna uppsats. Jag vill också tacka Kerstin Arnesson, som med åren delat med sig mycket kunskaper som har varit mycket värdefulla i skapandet av en sociologisk uppsats.

Ett stort tack också till de elever och lärare som tog sig tid till att medverka i de intervjuer som lade grunden för denna uppsats.

Thomas Brindefalk Knutsson, 2009-05-26

Sammanfattning

”Kanske de tror att vi var vanliga”, är ett citat taget från en ung man som går på det individuella programmet i en gymnasieskola i södra Sverige. Tillsammans med sina klasskamrater har han under vårterminen varit med om ett projekt som syftar till att intervjua en informant från en annan klass. Eleverna de intervjuat har alla växt upp i Sverige, till skillnad från eleverna på det individuella programmet, där bland annat relativt nyanlända utländska elever går.

Jag har valt att analysera detta projekt som två lärare på det individuella programmet och mediaprogrammet initierat. Mitt syfte har varit att utröna om eleverna fick fördjupad förståelse av varandras kultur och bakgrund, samt att ställa frågan hur lärarna har upplevt detta projekt. Jag ville även undersöka om detta projekt har gett ringar på vattnet i form av andra projekt som syftar till att lära känna varandras kulturer.

Till min hjälp har jag utgått från teorier presenterade av Anthony Giddens, Nihad Bunar och Samoud Kalami. Deras teoretiska förståelse av integrationspolitiken, har jag i min analys använt för att konkretisera med verkliga exempel och se om det fanns något av substans i det de framställde. Ovan nämnda forskare och utredare har under många års tid problematiserat den integrationspolitik som förts i västländerna. Nihad Bunar har även i sina studier koncentrerat sig på ungdomar i skolan och återgett de komplexiteter som uppstår där.

I min metod har jag utgått från kvalitativa grupp- och personintervjuer. Dessa tog plats på gymnasieskolan och var ett viktigt inslag i innehållet av mitt resultat.

Resultatet blev ett tiotal olika intervjuer med elever från både det individuella programmet och mediaprogrammet. Det jag fann var av stort intresse och återspeglar lite av den verklighet, som invandrare möter i ett nytt land. Aspekter som fördomar, hur vänskap formas och kulturella frågor är några av de teman som är framträdande i min analys. Resultatet innefattade också två intervjuer av elevernas lärare, som delade med sig av sina erfarenheter kring integrationsproblematiken.

Sammantaget ger uppsatsen en vid inblick i integrationsfrågor för unga killar och tjejer inom gymnasiet. Även om uppsatsen inte svarar på alla frågor som kommer av integrationspolitiken, ger den ändå svar på vissa relevanta aspekter värda att belysas.

1. Inledning

Inget ämne tenderar att skapa så mycket debatt i dagens Sverige som integration. Regelbundet rapporteras det i media om de ansatser, som görs av olika organisationer i syfte att skapa integration för våra nyanlända invandrare. Insatserna har både fått beröm och kritik. Samtidigt rycker politiska partier med en tydlig främlingsfientlig inställning allt närmre riksdagens maktkorridorer. Deras lösning är enkel, och det enkla tenderar att vinna gehör hos oroväckande många. Jag vill med denna uppsats belysa att integrationsarbete inte är något som skapas med enkla lösningar. Kreativitet, framåtanda och fördjupad förståelse borde istället vara ledord för ett integrationsarbete som kan skapa goda resultat, där människor kan mötas på lika villkor och nå samsyn.

Till min kandidatuppsats i sociologi har jag valt att analysera ett projekt, som lärare på en gymnasieskola i södra Sverige bedrev under vårterminen 2009. Detta projekt syftade till att dels både förbättra elevernas presentation- och skrivförmåga, dels till att se om det var möjligt för eleverna att få utökad förståelse för varandras kulturella bakgrund. Projektet gick ut på att låta elever inom det individuella programmet för nyanlända utländska elever och elever från mediaprogrammet intervjua varandra. Intervjun skulle sedan resultera i att eleverna skrev ett personporträtt om sin intervjukamrat. Denna presentation skulle vara tydlig och utförlig nog till att kunna vara med i ett mittuppslag i en större tidning.

Mitt syfte med denna kandidatuppsats blev således att granska och analysera detta projekt och se hur eleverna upplevde initiativet. Även lärarnas perspektiv på projektet kom att analyseras.

Mitt intresse för detta projekt väcktes då en av lärarna på gymnasiet berättade om de svårigheter som nyanlända invandrare kan möta i Sverige. Utöver de språkliga barriärerna så har många av dem en helt ny kultur att förhålla sig till. Många gånger kan det också vara svårt att skapa nya sociala kontakter, då de sedvanliga kanaler som används av de som är födda i Sverige eller har bott här en längre tid, inte brukas i samma utsträckning av de nyanlända utländska eleverna.

1.1 Förförståelse

Min förförståelse av detta område grundar sig på ett politiskt engagemang för skolfrågor inom kommunen. Integration är också ett område som alltid har engagerat mig. Innan projektet drogs igång har jag genom kontakter med lärare kunnat följa andra integrationsprojekt, som skolan utfört. Jag har också sedan tidigare skrivit en B-uppsats i sociologi om hedersrelaterat våld, som belyser de kulturella skillnader som unga invandrare möter och de åtgärder som vidtagits av Fryshuset i Stockholm i syfte att skapa förståelse. Därför var det av stort intresse att kunna vara med och utvärdera ett projekt av denna art.

1.2 Problemområde

Jag har valt att belysa de ansatser som görs inom en ett antal gymnasieklasser i södra Sverige, för att utöka förståelsen för respektive elevs kulturella bakgrund. Mitt fokus kommer att ligga på ungdomar mellan 18 och 20 år, som går på det individuella programmet och mediaprogrammet på gymnasiet. Här har lärarna initierat ett projekt som syftar till att eleverna ska få lära känna varandra. Just detta projekt ämnar jag att analysera i denna uppsats.

En viktig del i mottagandet av dessa ungdomar ligger i att förbereda dem för arbetsmarknaden. Det individuella programmet är ett verktyg i detta då det syftar till att möta de olika behov, som uppkommer av den skiftande utbildningsbakgrunden som ungdomarna har. I individuella programmet ges ungdomarna en introduktion till det västerländska samhället och dess kultur. Språkförmågan förbättras genom studier i både svenska och engelska. Samtidigt ges komplettering i olika ämnen som matematik och samhällsvetenskap. Grupperna inom det individuella programmet är mindre, oftast bestående av åtta till tio elever. Detta för att läraren ska kunna bistå i det problematiska med språkbarriärerna. Lärarna är därför specialutbildade med svenska som andraspråk, som ämnesprofil. Utbildningen som ges brukar sträcka sig över ett till två år. Därefter ges eleverna en möjlighet till att söka till den ordinarie gymnasieutbildningen och även andra skolformer som Komvux eller folkhögskola.¹

Enligt en undersökning som Skolverket har gjort framgår det att elever tillhör det individuella programmet av många olika orsaker. En del saknar behörighet i något av de behörighetsgivande ämnena. Andra kan ha mycket stora kunskapsluckor i flera ämnen. Skolverket menar att eleverna kan beskrivas som inte bara ”obehöriga”, ”omotiverade” eller ”nya svenskar”. Inom dessa program går också ”avbrytarna”, ”bytarna” och ”väntarna”.² De elever jag valt att fokusera på, är alla av utländsk härkomst med enbart en kortare tid i Sverige.

En aspekt av att allt mer resurser läggs på de individuella programmen för elever med utländsk härkomst, är att demografin har förändrats. Från att det förut har kommit invandrare från länder med ett väletablerat skolsystem har många invandrare idag en bakgrund med långvariga konflikter i hemländer som Irak, Afghanistan eller Somalia. Detta har bidragit till att skolsystemen i hemländerna inte kunnat erbjuda en adekvat skolgång, vilket i sin tur ytterligare sätter press på att individuella programmet lyckas med att fylla igen de luckor som finns. Detta framgår av följande utdrag från Skolverkets rapport:

”Dagens skola hårbärgerar en heterogen elevgrupp med olika behov och förutsättningar. Med de individuella programmen som utgångspunkt är det tydligt att dagens skola inte förmår att tillgodose alla elevers behov. Bland annat den sociala bakgrunden är utslagsgivande. Bara enstaka procent av eleverna från socialgrupp ett återfinns på individuella program medan motsvarande siffra när det gäller socialgrupp tre är tolv procent. Eleverna med individuella program kommer i hög utsträckning från hem utan studietradition.”³

Utöver de obligatoriska ämnena som är nödvändiga för fortsatta studier eller jobb kommer även utmaningen i att etablera sociala kontakter i det nya landet. Många av eleverna har föräldrar som är kvar i respektive hemland, andra har lämnat syskon och nära vänner.

¹ <http://www3.skolverket.se/ki03/front.aspx?sprak=SV&ar=0607&infotyp=23&skolform=11&id=3891&extraId=2087> (090319)

² *Heltid och resursförstärkning - Utvecklingen av individuella program*. s. 5: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=1715> (090612)

³ *Heltid och resursförstärkning - Utvecklingen av individuella program*. s. 5: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=1715> (090612)

Det projekt som lärarna på gymnasiet driver, går ut på att elever från olika bakgrunder ska lära känna varandra genom intervjuer. Elever med utländsk härkomst från det individuella programmet har således genom lottdragning slumpvis parats ihop med elever från mediaprogrammet. Totalt rör det sig om 38 elever varav hälften kommer från respektive program. Könsskillnader har åsidosatts och resulterat i att elever kan få intervjua antingen en kille eller tjej. Eleverna har givits fritt utrymme i att utforma intervjuerna och har även fått undervisning i intervjuteknik. Intervjun ska sedan resultera i ett personporträtt i form av ett mittuppslag där de beskriver sin intervjukamrat. Denna uppsats ska presenteras i slutet av terminen genom en skriftlig inlämning. Ingen muntlig framställning kommer att ges. Bland de elever som går på mediaprogrammet bedrivs projektet under ämnet journalistik och bland de elever som går på det individuella programmet bedrivs samma projekt under den sedvanliga svenskundervisningen. Projektet genomförs inom ramen för den befintliga undervisningen. Anledningen till att just mediaprogrammet valdes för detta projekt, var utifrån det engagemang som läraren där har inför integrationsfrågor. Många av eleverna inom mediaprogrammet hoppas även på en framtid inom journalistiken och ges här genom detta projekt en möjlighet att sätta sig in i andra människors liv och kunna återge det precis som om de skrev ett mittuppslag för en större tidning.

Här har således lärare inom det individuella programmet och mediaprogrammet inom gymnasiet tagit initiativ till vad de hoppas bli ett projekt, som dels kan få eleverna att lära känna varandra bättre, dels stärker deras kompetens i att både intervjua andra och sedan återge det i skriftlig form.

1.3 Syfte och Frågeställningar

Syftet med föreliggande uppsats är att belysa om de elever och lärare som medverkar i detta projekt upplever att förståelsen av varandras bakgrund och kultur breddas. Studien operationaliseras utifrån följande frågor:

- Upplever elever inom mediaprogrammet respektive individuella programmet att de fått ökad förståelse för varandras kulturer och bakgrunder?
- Kan lärarna se att eleverna visar en ökad förståelse för respektive elevs kulturella bakgrund?

1.5 Disposition

Uppsatsen inleds med att min förförståelse och syfte presenteras. Inledningen rymmer också en beskrivning av problemområdet. Därefter fortsätter min uppsats att beskriva den teoretiska bakgrund som ligger som grund för all tidigare forskning i ämnet. Här ges bland annat en presentation av de modeller för integration som Anthony Giddens har beskrivit. I detta avsnitt presenteras också korta exempel på forskning som tidigare skett inom integrationspolitiken.

Då inledning och teoretisk bakgrund har presenterats, återges de teoretiska perspektiv som längre fram kommer användas i analysen av resultatet. Dessa teoretiska perspektiv har också hjälpt mig att utforma frågor och ämnesområden inför intervjuerna med lärare och elever. Under kapitlet kultur återges framför allt Masoud Kalamis tankar och reflektioner om kultur. Även Anthony Giddens ges utrymme i det att hans forskning om kulturbegreppet återges.

Efter en genomgång av de teoretiska referensramarna, presenteras den metod som valts för utförandet av fältarbetet inom uppsatsen. Här återges den kvalitativa intervjuens för- och nackdelar och gruppintervjuens aspekter. Metodavsnittet rymmer också en granskning av den etiska aspekten i att intervjua elever och lärare.

Efter metodavsnittet framställs resultatet av fältarbetet. Här återges under kategoriella teman, de områden som var värda att belysas av intervjuerna. Resultatdelen inleds med de intervjuer som gjordes av elever inom både individuella programmet och mediaprogrammet, för att därefter kompletteras med det resultat som intervjuerna med lärarna gav. I resultatet med lärarna återges de frågor och svar som gavs och erhöles. Detta för att ge en tydlig bild av hur lärarna upplever både aktuellt projekt och arbetet med att skapa kulturella bryggor.

En analys genomförs sedan där samma kategoriella teman återges med en kompletterande teoretisk analys utifrån min tidigare teoretiska ansats. Även andra teoretiska aspekter som innan fältarbetet inte var aktuella ges utrymme, för att försöka finna en förklaring till alla kategorier.

Slutligen hålls en diskussion där uppsatsens olika delar kritiskt granskas i syfte att ge ytterligare spännvidd och insikt i hur uppsatsens genomfördes och det resultat den gav.

2. Teoretisk bakgrund och tidigare forskning

2.1 För studien centrala begrepp

Liberal marknadsintegration och omfördelningsintegration är två modeller som kan sägas ligga till grund för den integrationspolitik, som förts i västerlandet under det senaste århundradet. Under liberal marknadsintegration lämnar man åt de sociala marknadskrafterna att kunna skapa integration. Genom att invandrare får jobb lär de sig språket och lär känna människor i det nya landet, vilket kan skapa en gynnsam integration. Ett exempel på detta kan vara nationen USA med dess stora andel invandrare, där nya invandrare oftast får klara sig bäst de kan med de kontakter och sociala nätverk de lyckas bygga. I boken "Beständig ojämlikhet" beskriver forskaren Charles Tilly detta dilemma då han redogör för hur till exempel koreaner etablerade sig i USA. Genom de företag den första generationen koreaner startade, skapades möjligheter för nyanlända koreaner som anställdes som billig arbetskraft och tillät företaget att på så vis expandera. Koreanerna steg på så vis i den socioekonomiska hierarkin och när nästa generation invandrare från till exempel Mexico anlände hade koreanerna ett försprång i det att de nu var etablerade, där mexikanerna nu blev de som anställdes som billig arbetskraft.⁴

Med omfördelningsintegration önskas däremot ett mer aktivt ingripande i syfte att skapa integration. Olika åtgärder från regeringens sida såsom språkstöd och riktade utbildningar har som syfte att skapa integration för de nyanlända medborgarna. Även detta har givetvis sina

⁴ Tilly, Charles (2000) *Beständig ojämlikhet*. Arkiv, Lund. s. 176.

för- och nackdelar då det alltid är omtvistat vad som skapar integration och vilka åtgärder som borde vidtagas. Sverige utgör ett exempel där det skett en omfördelningsintegration med aktiva åtgärder inom skola och annan utbildning, i syfte att skapa integration för de nyanlända invandrarna.⁵

Anthony Giddens beskriver lite djupare de olika modeller, som brukar användas för att definiera integration. Den första modellen assimilering bygger på att invandrarna helt överger sin ursprungliga kultur för att anamma kulturen i det nya landet. Detta innebär för invandraren att han eller hon lär sig ett helt nytt språk, ändrar klädsel, livsstil och kulturella uppfattningar. Den andra modellen bygger på att olika kulturer blandas för att ge upphov till en så kallad ”smältdegel” där nya kulturella mönster kan upptäckas. Den tredje modellen bygger på att man försöker skapa ett pluralistiskt samhälle, där man erkänner och accepterar de olika kulturer, som kommer till uttryck hos invandrarna. Detta ger en kulturell pluralism där olika kulturer accepteras och erkänns.⁶

2.2 Tidigare forskning

2003 gjorde Ungdomsstyrelsen en enkätundersökning i syfte att belysa värderingar och attityder hos ungdomar i Sverige mellan 16-29 år. Där framgick att huvudparten av ungdomarna anser att invandrare bör anpassa sig till ”svenska” förhållanden när det gäller barnuppfostran och jämställdhet, samt att de bör lära sig att tala svenska. Inom kultur och religion var det dock inte många ungdomar som krävde anpassning. År 1997 hade en liknade undersökning gjorts, där det framgick att enbart 50 procent tyckte att invandrare var ett tillskott till Sveriges kultur. År 2002 ansåg dock 80 procent av ungdomarna att invandrarna inte behöver anpassa sin kultur till svenska förhållanden. Män i undersökningen anser i högre grad att invandrare bör anpassa sig än vad kvinnor gör. Likaledes finns det ett samband mellan att inte vilja ha invandrare som grannar och att vilja att de ska anpassa sig i hög grad.⁷

Frågan här är om denna undersökning har någon relevans för samhället idag år 2009 och vilken betydelse det har för att skapa sociala relationer på gymnasiet?

Masoud Kalami har i rapporten ”Den segregande Integrationen”, granskat och analyserat de debatter och förslag på lösningar till integration, som florerat det senaste decenniet i Sverige och till viss del även i andra länder i Europa. Han har i sin granskning utgått från hur samhället de senaste hundra åren har haft för modeller, för att skapa integration och sedan integrerat teorier från bland annat Foucault och Durkheim. Detta för att analysera de åtgärder som tagits av politiker för att skapa integration för invandrare i samhället. Metoden ligger här i en sekundäranalys av de uttalanden och program som genomförts av politiker med en aktiv roll för integration.

⁵ Kalami, Masoud (2006). SOU 2006:73 - *Den segregande integrationen, Om social sammanhållning och dess hinder*. Stockholm. s. 7

⁶ Giddens, Anthony (2003) *Sociologi*. Studentlitteratur, Lund. s. 238.

⁷ *De kallar oss unga - Ungdomsstyrelsens attityd och värderingsstudie 2003*. Ungdomsstyrelsens skrifter 2003:1 s. 223.

Nihad Bunar har genom kvalitativa intervjuer uppmärksammat hur integrationspolitiken har formats i ett antal mindre förorter utanför Stockholm. Han har även analyserat de åtgärder som tagits för att integrera ungdomar och hur detta har utformats inom skolans värld.⁸

I boken "Den mångkulturella skolan", har ett antal författare beskrivit hur det är att som invandrare växa upp i Sverige och vara en del av den svenska skolan och hur unga människor präglas av sin sociala och kulturella bakgrund.⁹

3. Teori

3.1 Kultur

Begreppet kultur är mångfacetterat. Håller man sig till den gängse ordalydelsen handlar det om att tillskriva ett folk seder och bruk, som är typiska för just den människogruppen eller den etniciteten. Ordet kultur kan dock användas för lättvindigt ibland och attribuera egenskaper som inte alls behöver stämma med den individuella individen. I SOU-rapporten "Den segregeringande integrationen"¹⁰, beskriver Masoud Kamali att den allmänt rådande begreppsuppfattningen om vad kultur är kan leda till att fördomar tilltar istället för att gynna ökad förståelse:

"Kulturalisering och integration: En grundläggande föreställning som har präglat integrationspolitiken har varit kulturellt "särartstänkande". Personer med invandrabakgrund kulturaliseras genom att föreställas tillhöra säregna kulturella system och reduceras till bärare av vissa kulturella egenskaper. Ett kulturessentialistiskt tänkande och handlande präglar integrationspolitiken både på nationell och på kommunal nivå. Detta tänkande har gjort att "mångkulturalism" och "mångfald" har blivit nyckelbegrepp för att beskriva ett tillstånd där andra grupper tillhörande "andra kulturer" lever bland "oss" och har skapat ett mångkulturellt samhälle. Synliga "andra" med annorlunda utseende tvingas in i kulturella boxar som t.ex. iranier, chilener, kurder, araber och afrikaner och tilldelas olika egenskaper (Kamali, 2002). Dessa grupper har dock en gemensam nämnare, nämligen att "de" är olika "oss". Dessa grupper föreställs komma från "andra kulturer" som på nästan alla punkter skiljer sig från "vår kultur". Därmed nationaliseras och etnifieras begreppet kultur och görs till ett oföränderligt ting som markerar gränsen mellan "vi", de bekanta och normala, och "dem", de främmande och avvikande."¹¹

Kan det vara så att just detta kulturella särartstänkande är det som förstärker fördomarna gentemot invandrare, istället för att bryta ner dem? Kan det kulturella särartstänkandet också

⁸ Bunar, Nihad (2001). *Skolan mitt i förorten, Fyra studier om skola, segregation, integration och multikulturalism*. Brutus Östlings förlag, Stockholm.

⁹ Hultinger, Stina. Wallentin, Christer (1996). *Den mångkulturella skolan*. Studentlitteratur AB, Lund. s. 198.

¹⁰ Kamali, Masoud (2006). SOU 2006:73 - *Den segregeringande integrationen, Om social sammanhållning och dess hinder*. Stockholm.

¹¹ Ibid s.12

vara något som människor i Sverige använder på sig själva, i det att det typifierar vad som är ”svensk” kultur och på så sätt sätter snäva ramar kring vad som anses vara utmärkande för levnadsförhållanden i Sverige? Framförallt kan det ha betydelse i den uppfattning som vi har av invandrare då vi omedvetet tillskriver egenskaper till människor från en viss bakgrund. Här vill jag finna kunskap om hur eleverna med utländsk härkomst upplevs av dem som är födda eller har bott i Sverige en längre tid och vilken påverkan det har när det gäller att skapa sociala relationer. Framför allt vill jag se om det har någon relevans för de elever inom det individuella programmet på gymnasiet.

Anthony Giddens skriver i sin bok om begreppet kultur. Det kulturella begreppet handlar enligt honom om människors livssätt i ett samhälle eller i en viss samhällsgrupp. Begreppet kultur innefattar hur dessa människor klär sig, hur de arbetar, seder och bruk, religiösa riter samt fritidsvanor. När sociologer talar om kultur brukar de utgå från de aspekter av samhället som är inlärd, inte nedärvd. Således omfattar ett samhälles kultur både abstrakta och ogripbara aspekter som tillsammans bildar uppfattningar, idéer och värderingar vilket bildar innehållet i kulturen.¹²

Grundläggande för alla kulturer är de idéer och uppfattningar som tillsammans skapar det som upplevs som det rätta, eller anses vara värdefullt och eftersträvansvärt. Människan tenderar att söka sig till det som ger mening och vägledning i en skiftande omvärld. Denna vägledning är viktig för att ett samspel mellan individer ska kunna äga rum.¹³

Normer och värderingar skiftar mellan olika kulturer. Som exempel kan ges att vissa kulturer värderar religionens påverkan i samhället, medan andra står för ett mer sekulariserat samhälle. Anthony Giddens ger ett exempel i hur vissa samhällen bygger på en starkare individualism, medan andra samhällen förordar mer gemensamma lösningar. Här lyfter han fram att i västvärlden ses det som otänkbart eller fusk att inlämningsuppgifter kopieras av någon annan, medan i Ryssland ses det däremot som ett plus att man kollektivt hjälper varandra vid tentamen.¹⁴

Kulturella normer förändras hela tiden. Som exempel ger Anthony Giddens den syn som idag råder om samboförhållanden, jämfört med för 50 år sedan. Kulturella normer kan samtidigt ta tid att förändra. Anthony Giddens ger som exempel att inom många länder råder en kultur, som till stor del har sett likadan ut under århundraden. Således kan normer och värderingar vara djupt rotade och inte alltid så lätta att förändra. Likaledes har många av våra vardagliga beteenden sin grund i kulturella mönster. Som exempel ges här beteendet med att butiksbiträden uppmuntras till att le mot sina kunder, i syfte att få dem att vilja återvända till butiken. Detta står i motsats till beteendet på Grönland där invånarna inte vanligtvis ler mot okända människor på allmän plats.¹⁵

¹² Giddens, Anthony (2003) *Sociologi*. Studentlitteratur, Lund. s. 37.

¹³ Ibid. s. 38

¹⁴ Ibid. s. 38

¹⁵ Ibid. s. 38

Vad det är som får vissa människor att ta avstånd från andras kulturer förklarar Giddens med att en etnocentrism kan byggas upp omedvetet. Detta förklaras genom att kulturer kan vara svåra att förstå vilket gör att människan inte kan begripa handlingsmönster och åsikter skilda från en själv, vilket resulterar i att en kulturchock kan uppstå där andras beteenden är svåra att förstå. Ofta har människan svårt att förlika sig med de uppfattningar och beteenden som en annan kultur uppvisar.¹⁶

3.2 Integration och segregation

En av de aspekter som Masoud Kamali lyfter fram handlar om att det ses som att ”svenskarna” är integrerade och därmed måste bli den grupp som integrerar de icke-integrerade ”invandrarna”. Masoud Kamali menar emellertid att ett sådant tänkande enbart förstärker ett vi-och-dem-tänkande, som ytterligare spår på en misslyckad integrationspolitik. Masoud Kamali menar att detta har sin grund i de system av andrafiering som Foucault¹⁷ (1997) argumenterade för. Makt och kunskap har här en ömsesidig relation och det finns ingen kunskap som förutsätter existensen och samtidigt reproduktionen av maktrelationer. Masoud Kalami menar att tillgången till makt och kunskap genom historien har skapat ett system där vissa grupper särskiljs från andra, genom att göra en grupp till ”de andra” med underlägsna egenskaper där de underordnas ett överlägset ”vi”.¹⁸

Frågan här är om det har relevans för de utländska eleverna inom det individuella programmet och omgivningens syn på dem?

Nihad Bunar beskriver i boken ”Skolan mitt i förorten”, hur sociala och ideologiska förändringar i samhället kan påverka integrationen i skolan. Han utgår från studier gjorda i Jordbro, Tensta, Rinkeby och Husby och konstaterar att många av de invandrare som bor där befinner sig i en ekonomisk underordnad position. Arbetslösheten är hög och olika bidragsformer är vanligt förekommande. Detta i sin tur medför att invånarnas positioner är svaga, liksom de sociala nätverk som de i bästa fall ingår i. Denna svaga position utspelar sig i att makten över det egna vardagslivet är inskränkt. Likaså inverkar detta på föräldrarnas roll i uppfostran över sina barn. Föräldrarnas svaga positioner, begränsade tillgång till olika kapitalformer och svaga inflytande bekräftas i förhållande till skolan. Skolan tenderar därför att ta över föräldrarnas roll i barnens utveckling och lärarna blir mer av ”extramammor” eller ”extrapappor”.¹⁹

Där vore det av relevans för min studie att undersöka hur detta förhåller sig på gymnasiet.

Nihad Bunar lyfter också fram ett annat dilemma som ofta diskuterats, nämligen hur skolan kan spela en aktiv roll i att minska segregationen. Ifrån statligt och kommunalt håll har det framhållits vikten av att det är skolan som gör sitt bästa för att främja integration. Skolans

¹⁶ Ibid, s. 41.

¹⁷Foucault, Michael (1997). *The archaeology of knowledge*. Tavistock, London.

¹³ Kalami, Masoud (2006). SOU 2006:73 - *Den segregeringande integrationen, Om social sammanhållning och dess hinder*. Stockholm. s. 9

¹⁹ Bunar, Nihad (2001). *Skolan mitt i förorten, Fyra studier om skola, segregation, integration och multikulturalism*. Brutus Östlings förlag, Stockholm. s. 277.

¹⁴ Thomas Brindefalk Knutsson (2009). Blekinge Tekniska Högskola.

arbete har utmynnat i ett ständigt arbete med interpedagogiska förändringar som innefattar höjd undervisningskvalitet, stärkandet av elevernas självkänsla och lika behandling av alla elever. Med detta har skolorna också strävat efter att skapa naturliga mötesplatser för barn och ungdomar från olika sociala och kulturella miljöer. Projekt som ”mitt i byn”, har också initierats vilket syftar till att skolan blir mer aktivt deltagande i det lokala sociala och kulturella livet.²⁰

Här vore det av relevans att se hur lärarna förhåller sig till att skapa naturliga mötesplatser.

I relation till utbildningsväsendet har vetandets makt viss relevans vid studier av integrationspolitik. Foucault pekar på förhållandet mellan makt och institutioner, det ömsesidiga beroendet till makt och vetande, samt synen på subjektet i förhållande till makten. Foucault menar att olika institutioner såsom familj, stat eller religion utgör koncentrationspunkter som absorberar, samordnar och utsprider makt. Detta torde ha viss relevans då den kunskap som vissa innehar, till viss del utgör en maktposition som sätter de i en annan position än de med mindre kunskap. En exkludering från reell makt och inflytande i samhället tenderar i sin tur att leda till utanförskap, vilket har en negativ inverkan på integration.²¹

Här vore det av relevans för min studie att se om eleverna av utländsk härkomst upplever att de är engagerade i samhällslivet.

När det kommer till studier om uppkomst till segregation, visar Nihad Bunar genom sin studie att segregation är något som aktivt skapas och upprätthålls till skillnad från att det skulle vara något som har sin uppkomst i att invandrarna koncentreras till ett område, är arbetslösa eller beroende på medias framställning av invandrare. Nihad Bunar tar detta påstående ett steg längre i det att han menar att ovanstående förklaringar kan vara förenklade och till en viss del avgränsade. Framförallt lyfter Nihad Bunar fram att de socioekonomiska villkoren har större betydelse än vad man till en början anar. Just att invandrare i områdena Jordbro, Tensta och Rinkeby ofta intar en underordnad ekonomisk position med en mycket hög arbetslöshet, ger upphov till en underordnad position i samhället med kompletterande svaga sociala nätverk. Hans tanke är att ekonomiska premisser styr vilket ger följden att makten över det egna vardagslivet inskränks och att invandrarna enbart är hänvisade till att fullständigt lita på de lokala åtgärder som tas från politiskt håll i syfte att skapa integration enligt modellen för kulturell pluralism. Detta ger i sin tur följd effekten att skolorna får ta över allt mer av föräldrarnas roll i barnens utveckling. Detta då föräldrarna innehar svaga sociala positioner med begränsad tillgång till olika kapitalformer och svagt inflytande över sin egen vardag. Arbetslösheten utgör inte den enda utmaning dessa invandrare möter. Det faktum att de är just invandrare tenderar att i det området de bor, utveckla en rad negativa, som Nihad Bunar benämner det, territoriell hexis. Att ett område får dåligt rykte på grund av att det är många invandrare som bor där med de utmaningar de möter, leder det till att skolan får sämre rykte med sviktande elevunderlag, vilket i sin tur tenderar att locka rektorer och lärare att peka på områdets hexis, det vill säga arbetslöshet, stigmatisering och omorganisationer. Nihad Bunar

²⁰ Ibid. s. 279.

²¹ Foucault, Michael (1997). *The archaeology of knowledge*. Tavistock, London.

menar att rektorerna genom detta distansierar sig från problemets källa. Ett exempel kan vara att istället för att skolledningen arbetar med att samarbeta med föräldrarna till barnen, ger skolorna upp och refererar till oöverstigligen kulturella skillnader. Nihad Bunar pekar på att detta istället kan bero på bristande tillit. Följden blir att varken skolpersonalen eller föräldrarna kan handla utanför de begränsningar som de strukturella förhållanden, historisk utveckling och vad aktörer i sammanhanget har gjort som givna.²²

Här vore det av relevans för min studie att undersöka hur lärarna förhåller sig till att skapa mer förståelse för kulturella skillnader.

4. Metod

Då min önskan är att ha en bredd i uppsatsens resultat använder jag mig av av två olika metoder. Den första utgör en kvalitativ intervju, den andra blir fokusmetodik. Utöver det kommer jag att göra en förstudie i form av en observation. Kopplat till detta har jag även lagt fram de för- och nackdelar, som följer med varje metod.

4.1 Metodologisk utgångspunkt

Inom en stor del av samhällsvetenskapen utgår forskaren från ett hermeneutiskt synsätt, där hans eller hennes egen förståelse av skeendet ifrågasätts utifrån de förvärvade eller invanda uppfattningar som forskaren bär med sig. Att utgå från ett hermeneutiskt synsätt har sin grund i frågan om hur till exempel en historiker, som uppfattar och upplever den epok han eller hon lever i som det normala, kan förstå svunna epoker. Hur är det möjligt att som forskare, präglad av sin samtid, förstå människor från en annan tid med annat synsätt och förståelse av livet? Denna fråga är relevant att ställa sig och får en högst viktigt betydelse då det kommer till hur forskaren tolkar sin egen samtid. Vad är det som säger att den tolkning forskaren gör i sina studier är objektiva till den grad forskaren påstår? Hermeneutiken vill besvara denna undran, genom att framhäva att det vore bara naivt att tro att forskaren alltid förhåller sig objektivt till rena fakta. Varje förståelse är istället situationsbetingad och till viss del redan präglad av förvärvade eller invanda uppfattningar. Hermeneutiken vill på detta vis belysa förståelsens och tolkandets uppgifter inom främst samhällsvetenskapen. Därför är det av yttersta vikt som forskare att ställa sig misstänksam till monument, texter, handlingar och yttranden, eftersom dessa kan vara resultatet av en förvrängd kommunikation, som tillkommit utifrån tvång eller fruktan, lögn eller överdrivna påståenden.²³

Jag är medveten om att den tolkning som görs och den förståelse som tillskansas under denna uppsats till stor del är subjektiv, men att en strävan finns i att hålla mig objektiv till det resultat som presenteras. Till viss del kommer min subjektiva tolkning till uttryck redan i tillkomsten av uppsatsen med dess anammande av teorier och uppbyggnad av frågor till informanterna. Därför är det av yttersta vikt att resultatet med dess åtföljande analys, enbart tjänar som ett tankeväckande skeende att förhålla sig, och inte som absolut fakta som i alla

²² Bunar, Nihad (2001). *Skolan mitt i förorten, Fyra studier om skola, segregation, integration och multikulturalism*. Brutus Östlings förlag, Stockholm. s. 278

²³ Brante, Thomas. Andersen, Heine. Kersnes, Olav (2001). *Sociologiskt lexicon*. Natur & Kultur, Stockholm s. 115

delar rymmer det komplexa i att undersöka om människors förståelse av andras kulturella bakgrund.

4.1.2 Val av metod

Jag har valt att arbeta med dessa två olika metoder, då mitt uppsatsområde fokuserar på att analysera om elever inom gymnasieskolan fått ökad förståelse för varandras kulturella bakgrund. Min bedömning är att valet av metod bör spegla den komplexitet och stora skiftningar, som råder när man undersöker integration. Till stor del kan inte en kvantitativ metod gå på djupet som regelrätta intervjuer kan göra, med den möjlighet som finns till att fördjupa frågor av intresse. Å andra sidan kan den kvalitativa metoden ha den nackdelen att den enbart fångar hur informanten känner just den dagen då intervjun sker. Vidare kanske man inte heller når djupet på problemområdet, då olika komplexa situationer inte framgår vid en vanlig intervju.

Därför har jag även valt att bilda små fokusgrupper för eleverna där de ges möjlighet att diskutera ett antal frågor gemensamt i grupp. Detta blir således en form av gruppintervju i syfte att fånga de diskussioner som förs mellan eleverna. Vad jag kan finna i detta arbetssätt är helt öppet, därför kan jag inte heller dra några slutsatser vilken metod som är bäst utan får fokusera på att finna en bredd i hur jag möter forskningsfrågan.

Mina metoder kommer således till uttryck i två steg. Först intervjuas eleverna och lärarna enligt kvalitativ metod. Sedan bildar jag fokusgrupper, för att ytterligare bredda och fördjupa frågeställningarna.

4.2 Kvalitativ metod

Ett av den kvalitativa metodens huvuddrag är att forskningen är tolkningsinriktad och bygger på att forskaren skaffar sig en förståelse av den sociala verkligheten, beroende på hur informanterna i deras miljö tolkar denna upplevda verklighet. Således är det att förstå informanternas upplevelse av verkligheten, som är målet med kvalitativ intervju. I detta inbegriper ett ontologiskt synsätt, som visar på att sociala egenskaper är resultatet av ett samspel mellan individer och inte av företeelser som existerar av sig självt.²⁴

4.2.1 Datainsamlingsmetod

Mina datainsamlingsmetoder grundar sig på att samla in information genom intervjuer med elever inom gymnasieskolan. Även två lärare till eleverna kommer att intervjuas. Dessa intervjuer sker genom en kvalitativ metod i vilket jag kommer använda en semistrukturall intervjuguide. För att ge möjlighet till diskussion och andra typer av svar kommer jag att hålla ett antal gruppintervjuer i form av fokusmetodik, där eleverna uppmuntras till att diskutera ett antal frågeställningar. För att fånga alla nyanser av det mina informanter delar med sig i intervjuerna kommer en inspelningsapparat att användas. Här kan jag känna att det är viktigt att det ges möjlighet att spela in informanterna för att på så vis kunna koncentrera mig på samtalet. Det inspelade resultatet kommer sedan att transkriberas, för att därefter presenteras i resultat och vidare analys.

²⁴ Ibid. s. 250.

4.2.2 Kvalitativ intervju

Det första forskaren gör då en kvalitativ intervju ska utformas är att skapa generella frågeställningar.²⁵

Detta har jag gjort genom att lägga fram syftet med min uppsats och de frågor som inbegreps där. Dessa frågor ska i sin tur preciseras, för att kunna användas i en intervju. Därefter måste forskaren välja en relevant plats där intervjun kan ske. Detta kan i sin tur ha stor betydelse för hur frågorna mottages och besvaras. Även intervjupersonerna väljs ut. Insamling av data utgör ett arbetsmoment där intervjuer kan ske i olika former.

Ibland har forskare vistats i en miljö under en längre tid för att på så vis bygga förtroende och förstå alla aspekter av skeenden.²⁶

Jag har som utgångspunkt att intervjua mina informanter i skolan de tillhör. Helst bör intervjuerna ske i någonlunda sluten miljö så att informanten känner sig säker på att det som diskuteras inte når någon annan. Efter att ha intervjuat, återstår det stora arbetet i att tolka de data forskaren fått in och sedan begreppsliggöra dem genom att använda etablerade teorier eller skapa nya.²⁷ Då materialet teoretiskt har analyserats finns det möjlighet till att ytterligare fördjupa frågeställningarna genom att ta fram nya frågor och intervjuer utifrån resultatet. Därefter sammanställs resultatet in en forskningsrapport.²⁸

De frågor som används i intervjun hämtas ur en intervjuguide, som framställts med utgångspunkt av den förförståelse jag har av detta projekt. I intervjuguiden kopplas också frågor utifrån de teorier som presenterats av Masoud Kalami och Nihad Bunar.²⁹

Fördelarna med kvalitativa intervjuer ligger i att intervjufrågorna kan formuleras semi-strukturellt, vilket dels ger forskaren en möjlighet att ställa kompletterande frågor, dels ger informanten en möjlighet att utveckla sina tankar. Nackdelarna med kvalitativa intervjuer kan vara i att forskaren inte tar i beaktande den förförståelse var människa har med sig. Detta kan resultera i en subjektivitet där forskningsresultaten allt för väl bygger på vad forskaren ansåg vara viktigt, istället för ett öppet förhållningssätt där allehanda otänkbara resultat kan presenteras. Likväl riskerar den kvalitativa forskaren att komma för nära sina informanter vilket i sin tur kan vrida forskningsresultatet i en viss riktning.³⁰

En lyckad intervju grundar sig på omsorgsfulla förberedelser. Då informantens svar kommer att utgöra data, som ska analyseras och i sin tur skapa en relevant slutsats, är det viktigt att en tillförlitlighet råder samtidigt som en möjlighet till kritisk granskning av svaren ska kunna

²⁵ Bryman, Alan (2001). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Liber, Malmö. s. 253

²⁶ Ibid s. 253

²⁷ Ibid. s. 253

²⁸ Ibid s. 253

²⁹ Se bilaga 2 för intervjuguide.

³⁰ Bryman, Alan (2001). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Liber, Malmö. s. 269.

ske. Därför är det viktigt att forskaren är väl förberedd för de frågor som kommer ställas. Dessa förberedelser kan också yttra sig i att forskaren bestämmer sig för vilka former intervjun ska ske under. Den struktur som forskaren lägger upp för sin intervju har stor betydelse för resultatet. Öppna intervjuer, strukturerade och semi-strukturerade utgör alla olika angreppssätt för hur intervjun bör gå till. Den öppna intervjun syftar till att ställa frågor om vari fenomenet består, hurdant något är och vilken mening det har. Förhoppningen med den öppna intervjun är att fånga informantens uppfattning av för denne betydelsefulla kvaliteter. Här blir det informanten som omdefinierar och avgränsar fenomenet. I den strukturerade intervjun utgår forskaren från att fenomenet redan är känt, där huvudsyftet är att fånga informantens uppfattning av i förväg bestämda fenomen eller begrepp. Den semistrukturerade utgår från strukturerade frågor, men tillåter även att fånga uppfattningar och upplevelser hos informanten som är av avgörande betydelse.³¹

Jag har valt att använda den semi-strukturerade intervjun då den ger möjlighet till att förbereda frågor, som sedan kan användas som underlag till intervjun. Den semi-strukturerade intervjun tillåter också att intressanta spår följs upp där forskaren frångår sina ursprungliga frågor. Detta ger stor möjlighet till flexibilitet under intervjun, vilket kan leda till att oväntade fenomen presenteras.

4.2.3 Studiens genomförande, databearbetning och analys

För att få ett analytiskt djup måste data förfinas. Enligt forskaren Anne Ryen, tenderar många sociologer på grundläggande nivå att nöja sig med att enbart använda intervjupersonernas kategorier, sina egna kategorier eller vanliga anekdoter. Anne Ryen menar att det inte räcker med beskrivningar, utan forskaren måste se till att förfina data för att få ett analytiskt djup. För det första måste forskaren redovisa hur denna rent praktiskt har kommit fram till sina resultat. Därefter måste forskaren konkret visa att de har stöd av data i de slutsatser de drar. Generellt sett räcker det därför inte att forskaren bara presenterar en sammanfattning av data, då det gör det omöjligt för läsaren att bedöma hållbarheten i det som har skrivits. Därefter måste ett analytiskt djup läggas på materialet. Det viktiga här är att man som forskare kopplar data till kategorier eller begrepp, som man sedan relaterar till relevanta existerande teorier eller begrepp. Här gäller det att belysa informantens svar i det att forskaren utvecklar informantens argumentation genom att använda lämpliga teoretiska modeller.³²

Därför har jag valt att i min uppsats låta informanternas svar ges gott om utrymme i det att jag vill få med alla erforderliga data. Jag ämnar även att bygga upp olika kategorier under vilka jag återger informanternas svar med tillämpliga teoretiska modeller och relevanta existerande teorier. Det intervjumaterial som inspelats transkriberas sedan, så att en erforderlig analys kan utföras.

4.2.4 Urval till enskilda intervjuer

Det projekt som lärarna bedriver omfattar totalt 38 elever inom en gymnasieskola i södra Sverige. Jag har valt att fokusera på fyra elever från den grupp av elever som går på det

³¹ Lantz, Annika (2007). *Intervjumethodik*. Studentlitteratur, Lund. s. 18.

³² Ryen, Anne (2004). *Kvalitativ Intervju, från vetenskapsteorier till fältstudier*. Liber AB, Malmö. s. 133.

nationella gymnasieprogrammet, samt fyra elever från den grupp av elever som går på det individuella programmet. Vidare vill jag ha en jämn könsfördelning för att spegla både köns uppfattningar.

I mitt urval tillkommer även intervjuer av de lärare som har varit involverade inom detta projekt. Således kommer jag att intervjua två av lärarna för att inhämta deras uppfattningar och funderingar om projektet. Totalt är tre lärare involverade inom projektet. Jag har valt att intervjua de två lärare som är initiativtagare till projektet och således drivande i dessa frågor.

4.3.1 Fokusmetodik

Fokusmetodik med fokusgrupper som utgångspunkt syftar till att fånga deltagarnas åsikter och synsätt under ett förhållande där den regelrätta intervjuaren fungerar som en moderator och ger informanterna en möjlighet att diskutera olika frågor. Med denna teknik ges möjlighet att diskutera olika frågeställningar inom gruppen för att därmed få fram tankar och idéer som inte annars hade kommit till uttryck under en vanlig semi-strukturerad enskild intervju. Vanligtvis är den som arbetar med fokusgrupper intresserad av hur individer i egenskap av gruppmedlemmar diskuterar en fråga. Här får forskaren även en bild av de reaktioner som kommer till uttryck, samt skaffar sig en bild av det samspel som sker inom gruppen.³³

De data som genereras från fokusgrupper tillkommer till stor del beroende på hur väl informanterna känner att de vill dela med sig av sina upplevelser. Självfallet kan många faktorer påverka ett sådant känsloläge. Dessa faktorer utgörs av tre kategorier. Intrapersonella kategorier omfattar hur informanternas personlighetsdrag påverkar deras beteende i gruppen. Här ger Victoria Wibeck i sin bok "Fokusgrupper" ett exempel om hur en utåtriktad person kan upplevas som vänlig och intelligent och därmed få andra i gruppen att svara mer positivt mot hans eller hennes idéer. Som moderator är det viktigt att i detta fall se till så att en lämplig blandning av personer är närvarande i gruppen. Interaktionen underlättas här om informanterna har något så när likartad socioekonomisk bakgrund. Interpersonella faktorer har med att göra hur deltagarna förväntar sig att de andra informanterna reagerar. Dessa förväntningar har sin grund i föreställningar om de intrapersonella faktorerna såsom demografiska karakteristiska, fysisk framtoning och personlighetsdrag. Här är det viktigt att moderatören är medveten om detta. Gruppkohesion utgör här en viktig måttfaktor på hur väl gruppen kommer att fungera tillsammans. Gruppkohesion utgörs av den grad av samhörighet som individen känner med gruppen. Gruppmedlemmar kan känna samhörighet av många olika fall men det viktigaste är dock likhet i bakgrund och attityder. Sist men inte minst påverkar även den fysiska miljön hur väl gruppen interagerar med varandra. Forskning visar att gruppens diskussion är mer intensiv i små än stora rum. Vidare har bilder och dekorationer en påverkan då de kan leda uppmärksamheten mot annat håll för informanterna. Här är det viktigt att välja rätt miljö, så att gruppmedlemmarna känner sig bekväma i det att de intervjuas.³⁴

³³ Bryman, Alan (2001). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Liber, Malmö. s. 324.

³⁴ Wibeck, Victoria (2000). *Fokusgrupper, om fokuserade gruppintervjuer som undersökningsmetod*. Studentlitteratur, Lund. s. 28.

I motsats till ett dyadiskt samtal mellan två personer fungerar fokusgrupper genom att minst två informanter medverkar utöver moderatorn. Fokus bör ligga på ett gemensamt ämne och minst två av deltagarna bör kunna ta talarrollen. Alla deltagare bör emellertid ha möjlighet att ta talarrollen. Hur det delas upp mellan de olika informanterna skiljer sig från tillfälle till tillfälle. Ibland kan moderatorn välja att adressera en tur där en informant utpekats till att tala. Andra gånger kan turen låtas vara oadresserad, det vill säga att vem som helst av informanterna har möjlighet att medverka. Turtagning kan således ske på många olika sätt. Informanterna kan utöver ta sin rätt att tala, även välja att ”stjäla” sin tur, det vill säga att de väljer att tala när någon annan egentligen är adresserad. Händer detta alltför ofta måste moderatorn gå in och ställa direkta frågor till de som inte fått chans att medverka.³⁵

Min förhoppning är att kunna lägga fram ett antal frågeställningar, som två grupper om fyra får diskutera. Detta spelas in för att sedan analyseras och fånga de funderingar och uttryck av åsikter som individerna lägger fram i en grupp. Jag ämnar att organisera två fokusgrupper med fyra elever i varje. De båda grupperna består av elever från mediaprogrammet, samt elever från det individuella programmet. Dessa elever får här genom gruppintervjun en chans att diskutera de frågor som ställts. Min metod i detta fall blir således en strukturerad fokusgruppsintervju, där jag som moderator styr diskussionens olika frågor.³⁶

4.3.2 Urval till fokusgrupper

I mitt urval till fokusgrupper har jag valt att fokusera på elever inom både det individuella programmet och mediaprogrammet. Inom de båda programmen kommer jag att bilda två fokusgrupper med vardera fyra elever. Mitt urval baserar jag på att försöka få med varannan elev inom mediaprogrammet, samt varje elev inom den mindre grupp av elever på det individuella programmet vars lärare jag sedan tidigare har kontakt med.

4.4 Förstudie i form av ostrukturerad observation

Då eleverna hade sitt första möte med sina respektive informanter tog jag chansen att observera detta. Detta resulterade i ett antal sidor av anteckningar i det att jag försökte uppfatta beteende och vad som sades mellan eleverna i deras första försök till att intervjua varandra.

Om man ser till observationer rent vetenskapligt finns där en hel del metoder, som gör det enklare att utforma en funktionell form av observation.³⁷ Jag har valt att använda mig av en ostrukturerad form av observation då mitt mål är att så detaljerat som möjligt notera hur deltagarna i en miljö beter sig och ge en narrativt hållen beskrivning av det beteendet.

4.5 Metoddiskussion

Valet av metoder speglar till stor del forskningsresultatet. Det är av vikt att i analysen presentera hur mitt val av metoder kan rättfärdigas. Därför kommer jag i följande avsnitt diskutera mitt val av metod och de för- och nackdelar som följer av mitt arbetsätt.

³⁵ Ibid s. 33.

³⁶ Ibid. s. 45.

³⁷ Bryman, Alan (2001). Samhällsvetenskapliga metoder. Liber, Malmö. s. 176.

4.5.1 Kritik

Ibland kan kritiker till det kvalitativa arbetssättet påpeka att slutsatserna som dras efter ett arbete, är just svåra att kritisera och värdera. Främsta anledningen till detta är att metodaspekter kanske inte är redovisade i den grad de borde, samtidigt som resultatet presenteras i löpande text i stället för i kvantitativa grafiska staplar.³⁸

4.5.2 Förförståelse

En aspekt som också bör vägas in är att man som forskare alltid är beroende av den förförståelse och begreppsbyggnad varje person präglas av. I allt människan gör försöker den sätta namn på och registrera olika händelser som kommer i dess bana. Genom vår beskrivning av verkligheten försöker människan skapa en bild av hur saker och ting förhåller sig. Således finns det inte en ren oförmedlad tolkning, då hur noggrann än människan är så är dennes uppfattning av dess omgivning ytterst individuell och selektiv. Jan Teorell och Torsten Svensson beskriver detta i boken "Att fråga och att svara", där de ger ett exempel på ett kommunfullmäktigesammanträde i vilket fyra olika personer ges uppdrag i att tolka vad som sker. Var och en av individerna ger helt olika bilder och har fokuserat på olika skeenden. Teorell och Svensson vill med detta exempel visa att subjektiv tolkning bör beaktas i analys av kvalitativ data, då vad människan väljer att se kan vara ytterst olika. Verkligheten kan aldrig närmas förutsättningslöst, utan rymmer alltid ett urval och förenkling av den skiftande och komplexa verkligheten vi har framför oss.³⁹

4.5.3 Relabilitet och validitet

Relabilitet utgör en måttstock på hur väl en undersökning kan upprepas ifall en annan forskare skulle få för sig att ta sig an forskningsfrågan. Alan Bryman nämner två olika kriterier för att uppfylla relabilitet. Extern relabilitet utgör här det förstnämnda där ett kriterium läggs på hur väl uppgiften kan replikeras. Ofta kan det dock vara svårt att utföra samma uppgift på två olika tidpunkter och miljöer då sociala miljöer är ständigt skiftande. Intern relabilitet utgör här den grad av överenskommelse mellan forskarna i hur de ska tolka det de sett och hört.⁴⁰

Validitet är i sin tur ett begrepp som mäter den överenskommelse som finns mellan forskarens observationer och de teoretiska idéer denne utvecklar. Detta brukar benämnas intern validitet till skillnad från extern validitet, som belyser i vilken grad den aktuella forskningen kan tillämpas på samhället i stort. Där intern validitet kan utgöra en styrka och ha stor överenskommelse med undersökningen, kan det i kvalitativ forskning brista i extern validitet då den sociala miljön kan variera stort från plats till plats. Därmed kan olika resultat uppnås beroende på var forskaren placerar sin fallstudie och hur denne begränsar sitt urval.⁴¹

Teorell och Svensson beskriver detta närmare då de förklarar att målsättningen vid alla beskrivningar borde vara metoder som minimerar olika systematiska och osystematiska

³⁸ Teorell, Jan. Svensson, Torsten (2007) *Att fråga och att svara, samhällsvetenskaplig metod*. Författarna och Liber, Malmö. s. 36.

³⁹ Ibid. s. 36

⁴⁰ Bryman, Alan (2001). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Liber, Malmö. s.257.

⁴¹ Bryman, Alan (2001). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Liber, Malmö. s.258.

mätfel som kan uppkomma. De menar att frånvaron av systematiska mätfel är detsamma som god validitet. Frånvaron av osystematiska mätfel är i sin tur definitionen av god reliabilitet. För att illustrera detta påstående ger de båda forskarna ett exempel med en termometer som stoppas ner i kokande vatten, där temperaturen uppvisar 90 °C. Denna procedur upprepar de tio gånger och finner samma resultat varje gång. Då kan det konstateras att termometern inte är någon valid indikator på vattnets temperatur, detta då vattnet uppenbarligen mer borde ligga närmre 100 °C. Termometern visar å andra sidan samma resultat varje gång, vilket ger slutsatsen att reliabiliteten inte är missvisande. Skulle de däremot ta en annan termometer, som vid samma mätning uppvisar 105 °C, eller 110 °C för att sedan visa 90 °C eller 95 °C, finner vi att termometern genomsnittligt träffar rätt. Därmed är det inget fel på validiteten, men reliabiliteten brister, då värdet varierar kring det rätta 100 °C.⁴²

Jag är medveten om de begränsningar min undersökning har. Därför begränsas min forskning till att fånga vad som händer när lärare initierar ett projekt i syfte att öka förståelse för elevers kulturella bakgrund i en gymnasieskola i södra Sverige. Resultatet talar därmed för den skolan och de elever som är involverade i projektet, och inte för gymnasieelever i allmänhet. För en sådan undersökning hade jag varit tvungen att utvidga min forskning betydligt.

4.5.4 Etiska ställningstaganden

När man som forskare inom ett område utför en undersökning finns det en rad olika överväganden, som man måste tänka på i syfte att ta hänsyn till de människor man kommer i kontakt med. Det ställs en rad krav på forskaren i detta sammanhang. Det första utgör informationskravet. Här måste forskaren informera de berörda, för den aktuella undersökningen, om dess syfte och mening. De måste få veta att deras medverkan är frivillig och att de har rätt att avbryta när de än önskar. Med detta följer också ett samtyckekrav, vilket i huvudsak berör de som inte är myndiga. Då måste föräldrarna ge sitt samtycke till undersökningen. Konfidentialitetskravet syftar till att uppgifter om de inblandade hålls anonyma och att personuppgifter inte blir åtkomliga för obehöriga. De uppgifter som i sin tur samlas in får enbart användas för forskningsändamålet.⁴³

Jag har valt att muntligt ta kontakt med berörda elever och lärare i syfte att underrätta dem om de etiska krav som finns. I min strävan att följa det etiska krav som omnämns har jag även valt att låta skolan, som den aktuella undersökningen syftar till, vara anonym. Elever och lärare kommer att gå under fingerade namn. Här är det viktigt att kunna garantera anonymiteten, då det för vissa elever eller lärare kan vara känslig information som delges. Det enda som på något vis pekar på vilken klass eller skola dessa elever går på, är att de tillhör mediaprogrammet och det individuella programmet. Med tanke på att dessa program existerar inom alla medelstora och stora kommuner i södra Sverige, ser jag ingen risk med att anonymiteten inte kan garanteras.

⁴² Teorell, Jan. Svensson, Torsten. *Att fråga och att svara, samhällsvetenskaplig metod*. Författarna och Liber, 2007. Malmö. s. 57.

⁴³ Bryman, Alan (2001). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Liber, Malmö. s. 441.

5. Resultat

Jag redovisar här de intervjuer jag gjorde både enskilt och i gruppform. I mitt resultat fann jag mycket av intresse. Jag började med en gruppintervju med tre elever från det individuella programmet. Därefter gjorde jag en enskild intervju med en elev från samma program, för att därefter avsluta med ytterligare en gruppintervju med fyra elever från det individuella programmet. Några dagar senare fortsatte jag med en gruppintervju av tre elever från andra mediaprogrammet, för att sedan fortsätta med ytterligare fyra enskilda intervjuer. Jag intervjuade även samma dag en lärare inom ett av programmen. Min vecka med fältarbete avslutades med ytterligare en intervju av en lärare på det individuella programmet.

5.1 Förstudie

I samband med att detta projekt initierades, utfördes en förstudie i form av en observation från min sida i syfte att få en första kontakt med elever och lärare. Samtidigt som tankar fanns om att detta kanske kunde tillföra något till uppsatsen. Förstudien återges i följande reflektioner.

5.1.2 Reflektioner av observationer av elever från gymnasieprogrammen

I mina observationer kunde det konstateras att när elever från olika kulturella bakgrunder möts är det egentligen ingen större skillnad mellan dem än vad det är mellan andra människor när de möts. Eleverna var trevande till en början. Det var svårt att komma igång på vissa håll, medan andra glömde allt vad blyghet var och hade en väldigt vänskaplig konversation. Observation tillförde något i det att jag fick observera inledningen av projektet eleverna var med om och kunde även knyta an till dem under mina intervjuer, då jag varit med från början och sett de direkt positiva och negativa erfarenheter eleverna fick. Mycket av de spontana känslor som eleverna uttryckte kom även fram i intervjun då de mindes hur det var att för första gången möta sin informant.

Vad som dock kan diskuteras är hur eleverna hade betett sig i dessa intervjuer om miljön hade varit annorlunda? Om till exempel två elever hade valt att gå ner till ett café på stan, istället för att sitta i ett klassrum tillsammans med andra elever som samtidigt intervjuar andra, hade kanske just det intervjutillfället blivit annorlunda. Wibeck förklarar att valet av miljö kan ha stor betydelse för hur respondenten svarar på frågorna och hur väl intervjun fortlöper.⁴⁴

5.2 Intervjuer av elever från gymnasieprogrammen

Här presenterar jag de intervjuer jag gjorde med eleverna inom det individuella programmet och mediaprogrammet. Namnen är fingerade.

5.2.1 ”Jag hade så många fördomar”

Zeena, en tjej på 18 år, beskriver hur hon var väldigt nervös inför intervjun med sin intervjukamrat från mediaprogrammet. Killen hon skulle intervjuas var klädd i en stor tuppkam och punkarkläder. Zeena berättar att sådan stil inte direkt är vanlig där hon kommer ifrån. Däremot ansåg hon att det var en väldigt trevlig kille när hon väl lärde känna honom. Vid hennes intervju med killen i punkarkläder kom frågan om varför hon bar slöja. Zeena förklarar att det var bra att hon fick en sådan fråga, för det gav henne möjlighet att förklara

⁴⁴ Wibeck, Victoria. *Fokusgrupper, om fokuserade gruppintervjuer som undersökningsmetod*. Studentlitteratur, Lund. 2000. s. 31.

varför hon bär slöja. Hon säger att det är ju både kultur och tradition bakom ett sådant beslut att bära slöja. Zeena var dock förvånad över att hennes informant undrade om hon fick ha en pojkvän. Det är klart att jag får ha, berättade hon för honom.

”Folk har alltid fördomar. Det är ingen som är perfekt. Därför är det bra att förklara så att de vet det rätta. Han frågade mig om jag får ha en kille på grund av att jag är muslim. Ja, det är klart jag får ha, sa jag, Men jag är muslim måste jag ha slöja hela tiden, om det är mina föräldrar som bestämt det, de frågar sådana frågor.”

Zeena, 18 år.

William, som också går på det individuella programmet beskriver sina farhågor i hur han trodde att de upplevde honom och mötet med eleverna från mediaprogrammet.

”Kanske de tror att vi var vanliga...kanske de tror att vi var helt ok. För vissa tror att då man ser en mörk man, keps och sådant att det är en gangster...det är mycket det kan hända”

William, 18 år

William beskriver att han kan känna sig rätt bekymrad över de fördomar som han möter. William som är en renlevnadsmänniska som varken sysslar med droger eller ens dricker alkohol, blev väldigt förvånad över det bemötandet han fick en kväll på stan.

”Jag bor i stan så det har hänt massa grejer. Nån kom fram till mig och frågade mig om jag har shiit. Nån gång när jag går hem en fredagskväll nån kommer fram till mig och frågar, -man, har du shiit? Nej, men känner du någon? Eh, stick för fan, vad tror du jag är och så. Massor med fördomar. Mycket fördomar. Nån kom fram till mig, och jag känner inte alls dem. Och jag säger, stick nu...jag blev helt förbannad. Massor med fördomar.”

William, 18 år

William fortsätter med att berätta att en kille en gång trodde att han hade suttit i fängelse.

”En gång kom de och trodde jag suttit i fängelse...för jag är mörk, eller för att jag har hiphop kläder. Till och med barn stoppade mig och frågade, - Kan du dansa? Nej, det kan jag inte”

William, 18 år

William förklarar att han tycker det är jobbigt att mötas av dessa fördomar och tänker ibland att han borde byta klädstil. Han gillar dock sådana kläder, vilket gör det hela jobbigt.

Mohammed fann i sin intervju med eleven från mediaprogrammet en grej som han tyckte var annorlunda och hade svårt att förstå.

”Den här killen som jag har intervjuat, han är 18 år och har aldrig haft en tjej. Han har inte träffat en tjej.”

Mohammed, 18 år

Även William tyckte det var konstigt att hans intervjukamrat hade träffat någon över Internet.

”Hon berättade också att hon hade varit ihop med honom på data, alltså länge. Jag tyckte det var konstigt, men när jag träffade dem tillsammans upptäckte jag att jag hade mycket fel.”

William, 18 år

När det kommer till frågor om hur de har förändrat sin syn på varandra efter att de hade intervjuat varandra, finner många elever att deras syn har förändrats.

”Man tror svenska ungdomar att de festar mycket, de är ute. Sen finns ungdomar som sitter hemma. Hon var en av dem som sitter hemma. Det var en fördom hos mig.”

Yousef, 18 år

”De har ju varit många utlänningar som skrikit efter en och hållit på, ja, det var ju det som stod i tidningen. Men han var ju inte en av dem, kan man tänka sig nu i efterhand. Även om man hade dragit alla över en gräns. Sådan var ju inte han i alla fall.”

Matilda, 18 år

Matilda berättar att hennes syn på hennes intervjukamrat har förändrats, på ett positivt sätt. Även Elin berättar att hennes bild av hennes intervjukamrat har nyanserats. Hon var imponerad av den positiva anda som hon visade trots den svåra bakgrund hon hade från sitt hemland.

”Hon verkar vara mycket gladare, snällare, mer positivare person än vad jag liksom först hade anat.”

Elin, 18 år

Markus berättar att han tyckte intervjun var väldigt trevlig. Han nämner dock en grej som skiljer eleverna på mediaprogrammet från eleverna på det individuella programmet.

”Det var många i klassen som först tyckte att det skulle bli skittråkigt, men jag såg fram emot det. Jag tyckte det skulle bli intressant att lära känna en ny kamrat och veta mer om denne. För man ser oftast folk här på skolan, och undrar hur de har upplevt sina liv och var de kommer ifrån.”

Markus, 19 år

Liknande reaktioner har inte noterats från mina intervjuer med eleverna på det individuella programmet.

5.2.2 Kultur - Vad är det?

Jag frågade eleverna om de kom in på något om religion. Till svar fick jag en intressant tanke som till viss del belyser den kultur man kan tillskriva en viss folkgrupp.

”Jag frågade honom om han var religiös, men han var inte religiös. Men det var inte så att han, javisst, han var invandrare och så, men han hade ingen så här speciell kultur eller så direkt utan han var en helt vanlig kille. Jovisst, alla är vanliga eller så, men han hade inget så här direkt som skilde sig. Kändes det liksom.”

Lousie, 18 år

5.2.3 Längtan bortom

Då frågan kom upp om det fanns något som som eleverna upplevde att de var avundsjuka över på sina intervjukamrater så berättade William att han kunde tycka det var jobbigt att han inte hade någon familj i Sverige.

”Jag har ingen familj men många av de jag träffade har både mamma och pappa, de övningskör, de gör grejer tillsammans. När de blir 17 börjar de övningsköra. när de är 18 har de körkort. Men jag har ingenting. Jag har inte råd, inga pengar.”

William, 18 år

Yousef fyller i med att påstå att dem de intervjuade aldrig har varit fattiga.

”Ja, de har aldrig varit fattiga...det är inte bra, det är inte så...”

Yousef, 18 år

”Ja, kolla deras barndom. De har inte haft så konstig barndom som jag har haft”.

William, 18 år

Även en viss förvåning kunde ligga hos eleverna på det individuella programmet att ingen av eleverna på mediaprogrammet upplevt att det hänt något särskilt i deras liv, till skillnad från den ofta turbulenta barndom som många av de utländska eleverna haft med fattigdom, korruperade hemländer och krig.

”Ja, jag frågade dem om det hänt något speciellt i deras liv, då svarade han nej.”

Assad, 18 år

”Nej, gå hemma, gå skola, träffa kompis”

Yousef, 18 år

En elev från Mediaprogrammet kunde dock uttrycka en liknande längtan bortom den enklare vardag hon växt upp i.

”Jag tycker ändå att han hade en intressant uppväxt. För mig lät det som att han hade flytt från sitt hemland för att det var så korrupt. Poliserna var så inskränkta där, att de liksom var köpta eller vad det var han sa. De gjorde som de ville. Han hade sedan flyttat till Sverige för att fly undan det. Det hade jag varit lite

avundsjuk på för jag hade velat ha en egen sådan där historia. Inte för att jag är avundsjuk, men jag tänker på det.”

Lousie, 18 år

Annars kunde jag inte finna någon elev från mediaprogrammet som uttryckte någon avundsjuka över eleverna från det individuella programmet.

En annan elev från mediaprogrammet berättade att hon planerade att åka till USA efter att studierna var över. Detta hade hennes intervjukamrat tyckt varit väldigt konstigt. Hur kunde man bara åka till USA helt utan vidare.

”Ja, hon sa att hon skulle åka till USA i ett år och bara koppla av, fixa något jobb eller så. Hon ska jobba, men vet inte vad. Jag tror man ska jobba, kanske 200 kr det räcker... Nej, det kan jag inte göra, bara ha det kul.”

Yousef, 18 år

”Hade jag haft pengar hade jag gärna gjort det, det kanske är roligare än vad man tror, istället för att bara se det på TV.”

William, 18 år

5.2.4 ”Ja, alla människor, gula, svarta, hela världen!”

Vid frågan om eleverna på det individuella programmet har några vänner av svensk bakgrund säger Jakob, en kille på 18 år, att han gärna umgås med alla möjliga nationaliteter.

”Ja, alla möjliga människor, gula, svarta, hela världen”

Jakob, 18 år

Jakob känner några med svensk bakgrund, som han umgås sporadiskt med på fritiden. Fast mest blir det med andra utländska kompisar. Det har ingen betydelse egentligen. Det har bara blivit så, förklarar han. Jakob berättar att det är mest genom skolan som han har fått sina kontakter.

Av de sju elever som intervjuades av mig från det individuella programmet, hade lite mindre än hälften vänner av svensk bakgrund. Samira, Zeena, Fahed och Muhammed berättar att ingen av dem känner någon av svensk bakgrund. Däremot kände William några av svensk bakgrund. William beskriver att han känner alla möjliga. Assad känner några svenskar, men det är mest genom internet. Yousef har några svenska vänner men de är mer som bekanta.

Vid frågan om de anser att det är viktigt att ha svenska vänner svarar William att det inte är så viktigt. Det är viktigare att ha alla möjliga vänner. Det spelar egentligen inte så stor roll. Samira berättar att hon är nöjd med sina kompisar, de är bra kompisar, men hon hade inte haft något emot svenska kompisar om hon skulle få det. William från samma program har dock alla möjliga vänner. Han är också lite skeptisk till att man kan bara para ihop någon.

”Jag har alla möjliga vänner. Man kan inte bara säga, ja, vi ska umgås och bli vänner...tråkigt.”

William, 18 år

Vid frågan om hur de tror att det kommer att bli då de går vidare till andra program, där fler elever med svensk bakgrund går, svarar de:

”Oj, oj, oj...Jag kommer känna mig ensam, för jag känner ingen som går där.”

Samira, 18 år

William är däremot lite undrande inför hur hans nya klass kommer att se på honom.

”Det kan hända att de helt enkelt tycker att jag är en gangster. Jag är den enda gangstern i hela klassen, men kläder har ju egentligen ingen betydelse...”

William, 18 år

Jag frågade därefter eleverna från det individuella programmet hur de lärt känna de vänner de har. Där var övervägande av svaren att de lärt känna sina vänner genom antingen skolan eller fritidsföreningsverksamhet. En av dem hade också lärt känna vänner via internet.

I mina intervjuer med eleverna från mediaprogrammet, fann jag att samtliga elever var av svensk bakgrund. Få av dem hade några vänner av utländsk härkomst. David, en elev inom mediaprogrammet, hade dock lärt känna vänner av utländsk härkomst genom det extrajobb han nyligen skaffat. Stämningen där var god och det var intressant att få lära känna nya vänner av utländsk härkomst, tyckte David. Vid frågan om hur de lärt känna sina vänner, så var majoriteten genom uppväxten i grundskolan, genom det område de bodde, eller genom syskons vänner. Enbart en av eleverna på mediaprogrammet hade vänner av utländsk härkomst, vilket kom av att en släkting till henne var gift med en man från Iran.

5.2.5 ”Hon är min extramamma”

I mina intervjuer med elever från det individuella programmet framkom det att eleverna var väldigt nöjda med det stöd de får från läraren. En av eleverna uttryckte att hennes lärare nästan fungerar som en extramamma som hjälper henne med allt möjligt.

”Ja, hon är min extramamma.”

Zeena, 18 år

5.2.6 ”Vi hälsar, ler...”

Ingen av eleverna med svensk bakgrund säger att de hade haft något emot med att umgås med utländska elever. Till vis del förekommer det också i dag sporadisk kontakt. En elev med svensk bakgrund hade besökt en utländsk elev när han hade en dansuppvisning. En annan elev från mediaprogrammet brukar chatta över MSN med en elev från det individuella programmet. Däremot kunde nästan samtliga elever konstatera att de ofta hälsade på eleverna från respektive program när de möttes i korridorerna. Ingen av eleverna uttryckte heller att de skulle ha något emot att umgås med sin intervjukamrat, även om vissa personlighetsdrag hindrade ett antal elever från det. De hade helt enkelt för lite gemensamt. Här följer några

citat från elever på de båda programmen när de fick frågan om de umgås med sin intervjukamrat idag.

”Vi hälsar, ler...”

Elin, 18 år

”Det brukar vara någon man går förbi och oftast är det att båda ska åt olika håll. Annars kanske det blir lite så där snabbt, hur e det med dig och så...”

Ted, 18 år

”Jo, vi hälsa, sen vi snacka om allting. Sen hon har pojkvän.”

Zeena, 18 år

”Yep, vi träffas nu, vi hälsar...vi babbla lite sen hej.”

Jakob, 18 år

Enbart ett fåtal hade ingen kontakt över huvud taget med den elev de hade intervjuat. Detta berodde oftast på att de helt enkelt inte hade setts.

Upplevelsen av mötet för eleverna med deras intervjukamrat hade ofta karaktären av en positiv upplevelse. Här följer några citat från några av eleverna.

”Det känns som att man nu vet var man har dem. Att de hänger där uppe och har sin gemenskap. Det känns som man har mer förståelse, man vet var man har dem.”

Elin, 18 år

”Han var inte riktigt de person jag till en början trodde han var. Han var mycket gladare, snällare och långt mer trevlig person än vad jag någonsin hade kunnat anat innan.”

Mattias, 18 år

”Ja, jag tyckte om detta projekt. Vi känna att de gå där, och de känna att vi gå här. Det var lite så...tanken var att vi skulle lära känna dem”

Samira, 18 år

5.2.3 Intervjuer av lärare på gymnasiet

Här redovisar jag de två intervjuer av lärarna inom respektive omnämnt program på gymnasiet. Likt tidigare utgår jag ifrån olika kategoriella teman, som sedan ligger till grund för den analys som kommer att göras. Marie är lärare på individuella programmet och Leif är lärare på mediaprogrammet. Namnen är fingerade.

5.2.3.1 Rädsla för det okända

Marie beskriver i min intervju med henne att eleverna från respektive program inte hade mycket kontakt med varandra innan projektet påbörjades.

”Min första tanke var väl att jag dagligen ser hur de svenska eleverna och de utländska eleverna inte hade någonting med varandra att göra. De går sida vid sida, men växlar aldrig några ord. De är som skuggor för varandra. Vi ville skapa gemensamma ytor.”

Marie, 32 år

Även Leif beskriver hur vissa elever i hans klass till och med kunde uppleva en rädsla för eleverna inom det individuella programmet. Innan intervjuerna påbörjades hade vissa elever uttryckt sig negativt till projektet.

”De var jätteskeptiska många av dem från början. När jag presenterade det här så fick jag frågor som, varför då? Vad ska det leda till? Ska vi ha tolkar med oss då eller? De markerade sådant oerhört avstånd. Vad ska det vara bra för, vad ska det leda till, vad menar du? Varför just dem? Vissa, några stycken av dem, de blev så rädda att de försökte in i det sista att slingra sig undan. Jag förstod till slut att de var panikslagna i att träffa de här människorna. Det triggade mig ännu mer egentligen. Där är två våningar emellan oss och de är rädda. Jätterädda.”

Leif, 55 år

Båda lärarnas önskan var att eleverna skulle få mer förståelse för varandra. Det hade förekommit sexuella trakasserier på skolan där vissa elever med utländsk bakgrund var inblandade. Utöver det förekom det mycket distans mellan eleverna.

”Med tanke på att det hade varit sexuella trakasserier på gymnasiet där tjejer upplevde att de blivit utsatta för olika tillmälen och att de hade skrikit fula ord efter dem, varav en del killar var av utländsk bakgrund. Inte helt säker på att det bara var det, men bland annat. Då tänkte jag att om man låter den här gymnasieklassen möta någon eller ett par klasser från det individuella programmet som normalt sett inte har så mycket med varandra att göra, då kunde detta göra att de fick lite mer förståelse för varandra.”

Marie, 32 år

”Innan det här projektet var det inte bra diskussioner på mina lektioner. Det var även andra lektioner där andra lärare tagit upp detta där det var ganska vilda diskussioner. Det fanns till och med smårasistiska reaktioner från några. Det kom diskussioner om invandringspolitik. Jag fick också personligen prata med några elever som frågade mig, det är så mycket brottslighet med dessa, ska vi verkligen intervjua dem. Ok, det var bara ett fåtal men det var ändå så. Det var till och med så att det blev en del fientligheter inom gruppen. Så högljudda var de. Sen när de väl hade löst det här så är den forna oron helt borta. Det är helt borta. Jag tror inte de hade föreställt sig att det var så sjsyssta människor som de mötte.”

Leif, 55 år

Reaktionerna var emellertid annorlunda om man jämför med Maries klass. Hennes elever tyckte att det skulle bli spännande att få intervjua andra elever även om vissa elever med utländsk bakgrund uttryckte en oro över att eleverna med svensk bakgrund kanske inte skulle vilja prata med dem.

”Jo, de var ju inte direkt avståndstagande innan som Leif beskrev att en del av de svenska eleverna var. De var nog mest nyfikna och särskilt var killarna väldigt intresserade att de kanske skulle få prata med en svensk tjej. Det är ju en dröm som de har och bland annat har jag en kille i min klass, en afrikansk kille som är väldigt glad i att han fick intervjua en lång, blond tjej. Han hade vissa fördomar om det och de stämde inte heller. Han hade fördomar om att hon var en partytjej, men det visade sig att hon var intresserad av hästar, djur och natur. Det hade han aldrig trott. Så de upplevde det nog som positivt.”

Marie, 33 år

”Jag jag hade en lektion med dem (Eleverna från individuella programmet. Reds. Anm). Då märkte jag att de tyckte projektet var kul. Även om en kille sa någonting där som jag faktiskt aldrig glömmer. Han sa: Jag tror inte att de vill träffa oss. Men varför tror du inte det frågade jag. Nej, jag vet att det är så. De kommer inte att vilja träffa oss, sa han, rakt ut.”

Leif, 55 år

De reaktioner som lärarna kunde känna av efter projektet har visat sig vara positiva. Båda lärarna uttrycker att eleverna var förvånade över vilka likheter de hade med de andra eleverna och hur trevliga de uppfattade dem. Lärarna uppfattade också att eleverna hade fått ökad förståelse för varandra.

”Ja alltså, det är otroligt vilka positiva reaktioner det gav. Det kunde vara reaktioner som, ja, men herregud, hon var ju nästan som jag. Ja, vi tänkte likadant. Gud, vilken sjysst kille, och så där. Sen det här med att de hälsar på varandra nu. När de springer här upp och ner.”

Leif, 55 år

”Jag gick runt och lyssnade lite när jag gjorde de här intervjuerna och man hörde lite kommentarer efteråt, både när de ställde frågor och som de kom och berättade. Det var allt från att, som en svensk tjej sa då hon hade intervjuat en muslimsk tjej, att hon var väldigt chockad över att det var så mycket likheter. Hon hade aldrig trott det och det slog håll på alla hennes fördomar. Hon hade aldrig tänkt sig det att hon skulle vara intresserad av killar och utseende. Det var precis som att slöjan tog bort alla sådana inre önskningsar. Då upptäckte hon att så var inte fallet.”

Marie, 33 år

”De pratar inte med dem där uppe. Det räcker att de har en annan hudfärg, att de har sjal, för att de inte ska säga ett knäpp. Ingen av dem. Jag frågade dem, men ingen av dem har någonsin hälsat på dem däruppe, kände dem eller hade någon kontakt över huvud taget. Det var helt blankt. Från att de nu, i alla fall, hälsar. Jag har hört att det är säkert så att de kommer springa på varandra på stan. Det kanske är så att de kommer på samma fest någon gång. Tänk vilken styrka om de kommer fram och säger hallå, hur är läget? Bara det lilla.”

Leif, 55 år

”Jag har ju själv gått här och och bara konstaterat att det är de där uppe. Nu när jag går här däremot och det är så mycket hejande och dunkande och det bara på en månad. Jag blev förvånad bara efter att jag haft den här snabbutbildningen, sen gick jag bara tog en fika och mötte jag några av dem. Ja, tjena Leif. Det här härligt. Enkelt. Ibland krånglar vi nog till det för mycket.”

Leif, 55 år

5.2.3.2 Ovan- och underifrånperspektivet

Båda lärarna beskriver att det egentligen inte krävs så mycket för att initiera ett projekt likt detta. Det viktigaste är att engagemanget hos lärarna finns där. Leif och Marie beskriver att det är viktigt att det finns lärare som vågar gå utanför ramarna i syfte att få igång projekt. Leif kunde också uppleva att då pådyvlanden från högre ort kommer resulterar det enbart i pappersprodukter som inte har någon större inverkan på det allmänna klimatet. I samband med att sexuella trakasserier hade förekommit på gymnasieskolan, hade vakter tillkallats av rektorn i syfte att skapa ordning. Lärarna förstod åtgärden och desperationen i hela situationen, men hade ändå önskat att möjligheter gavs till att jobba mer långsiktigt.

”Det blir ju mycket av ett ovanifrånperspektiv. När man tar in en vakt då har det ju redan gått för långt. Egentligen ska man jobba i förebyggande syfte med sådana här frågor så att de inte sker, eller att om det sker så att man har en beredskap för det och gör någonting åt det, omedelbart. Att man jobbar underifrån. Men det här blir ovanifrån och sätta in en vakt bara för att det inte ska ske. Då kan ju saker ändå ske bakom ryggen om vakten inte är där. Men det var nog en desperat åtgärd från rektorerna, för de hade väl inget annat val.”

Marie, 32 år

”Jag tror framför allt det här när det kommer underifrån. Jag tycker framför allt det är underifrånperspektivet och sen att man inte ska överdriva i att det ska ta så fruktansvärt mycket plats och tid. Sen interagerar man det i lektioner. Eleverna har ju också nytta av det. Det står inte i några styrdokument att det här ska man göra i den här kursen, men titta vad det finns. Det finns ju utrymme. När man tittar på vad de ska göra i en delkurs, ja, de ska kreativt skriva. Ja, då får de lära sig det.”

Leif, 55 år

”Jag tror inte man ska överskatta det här med att det ska vara fler inblandade. Det bygger på entusiasm från lärare, det gör det. Det finns utrymme om man vill. Absolut. Det gäller bara att vara kreativ och inte bara tänka på sitt ämne och försöka gå utanför det en aning. Jag tror det är överskattat och jag tror heller inte att man ska sitta allt för många i större grupper och bestämma. Det rinner ut i sanden och håller inte.”

Leif, 55 år

5.2.3.3 Länk ut till samhället

Marie beskriver att hon ibland får stödja eleverna i andra frågor och besvär som egentligen inte har med skolan att göra. Hon förklarar att en lärare alltid på sätt och vis fungerar som en mentor för sina elever, men att det med nykomna elever av utländsk bakgrund blev än mer konkret.

”Jag kan tänka mig att som lärare eller mentor så har man ju alltid den rollen, de får förtroende för en och det handlar ju mycket om det också. Man vågar öppna sig. För det kan ju alltid finnas elever som har olika problem oavsett bakgrund, där de behöver hjälp och så. Men i det här fallet när man arbetar med utländska ungdomar, som är en väldigt liten grupp, som är väldigt tajt och sammansvetsad, så blir man en länk till samhället för dem. Man blir en av de få svenska personer som de verkligen känner väldigt väl. De vet ju allt om mig och mina vanor och min fritid och det bjuder man på hela tiden för att exemplifiera och få dem att förstå livsåskådning och allt. Men man fungerar också som en länk så till vida att det är ofta de får problem med att flygbiljetter ska bokas, till räkningar som inte har betalats i tid. Det är allt möjligt. Missförstånd som har skett och som de har svårt att reda ut. Elräkningar som dimper ner och som är mycket högre än vad de hade tänkt sig och diverse sådana ärenden.”

Marie, 32 år

Marie beskriver också att de nykomna eleverna med utländsk bakgrund ofta inte har något större kontaktnät. Ibland har de heller inte familjen med sig från sina hemländer.

”Sen har jag ju ensamkommande elever som är här helt utan föräldrar och som har ett stort behov av att man peppar dem i skolarbetet. Varje gång någon elev fyller år blir det extra viktigt att fira dem och att man tänker på det. Det är inte säkert att de blir firade hemma, för att det finns inget hem. Så det gäller att hålla en bra balans mellan skolarbete och vänskap, så att det inte slår åt det ena eller andra hållet.”

Marie, 32 år

6. Analys

Till min analys av dessa intervjuer och observationer har jag valt att utgå utifrån de modeller som beskrivits i metoddelen (se kap. fyra). Analysen bygger på att sätta informanternas svar på den tidigare teoretiska forskning, som har bedrivits. Med hjälp av bland annat Anthony Giddens, Masoud Kalami och Nihad Bunar bildar jag mig genom denna analys en uppfattning av det som informanterna sade och gjorde. Den kvalitativa ansats som använts får genom denna jämförelse med teoretiska perspektiv en relevans och ges även möjlighet att utvärderas. Mitt resultat av fältarbetet har i kapitel fem beskrivits, men utan att tolkas. Här gör jag således en tolkning utifrån de teoretiska perspektiv och metoder som tidigare beskrivits. Jag kopplar även till mitt huvudsakliga syfte med denna uppsats i det att jag ville belysa ett antal olika frågor.

6.1 Analys av intervjuer med elever från gymnasieprogrammet - Analysram

Med ledning av min teoretiska förståelse har en modell för intervju utformats. Databearbetningen görs med ledning av denna modell. Min ambition är att försöka nyansera förståelsen av de fenomen som presenterats i resultatet genom att applicera valda begrepp på fenomenet. På detta sätt framstår ett mönster när abstrakta teoretiska begrepp appliceras på det som informanten sagt. Mitt syfte med denna undersökning var att belysa om eleverna på de båda gymnasieskolorna fick en ökad förståelse för varandras kulturella bakgrund. Utifrån teman som är återkommande och signifikanta har jag valt ut ett antal som får representera en analys av frågeställningen i mitt syfte. Att fråga sig om eleverna har fått en ökad förståelse för varandras kulturella bakgrund är en bred och omfattande fråga. Jag har därför valt att bryta ned frågan i olika kategorier, som visar att en ökad förståelse har ägt rum hos eleverna.

6.1.1 ”Jag hade så många fördomar”

Människan använder olika mallar för att bygga upp en förståelse av vår omvärld i det att vi snabbt tar in information, som sedan ska analyseras och kategoriseras. I den behandling av information som sker kan fördomar uppstå.⁴⁵

I min analys av de svar som eleverna presenterat på frågeställningarna, finner jag inte någon som uttrycker några fördomar. Eleverna medger emellertid att de hade vissa fördomar om de elever som de skulle intervjuas. Dessa fördomar kunde bygga på att en viss elev hade en klädstil tillhörande en subkultur, vilket gav en oro för intervjuaren, men där hon efter att ha lärt känna eleven tyckte han var trevlig. Samma elev beskrev hur hon fick förklara att hon visst fick ha pojkvänner, fastän hon var muslimskt troende. Hon tyckte det var viktigt att kunna förklara och skapa den förståelse som hon gjorde hos sin intervjuare, för de kanske har fördomar, som hon uttryckte sig.

Anthony Giddens beskriver i sin bok ”Sociologi”, att kultur kan ha sin grund i just religiösa föreställningar. Med de religiösa föreställningarna kommer till exempel uppfattningar om när det anses som lämpligt att en tjej eller kille har ett förhållande med någon annan. Kulturella föreställningar behöver emellertid inte stämma med den gängse uppfattningen hos etniciteten.

⁴⁵ Teorell, Jan. Svensson, Torsten (2007). *Att fråga och att svara, samhällsvetenskaplig metod*. Författarna och Liber, Malmö. s. 36.

Inte heller behöver det stämma med den unika individen, även om människan tenderar att tillskriva yttre attribut till en viss kulturs särprägel.⁴⁶

En annan elev kunde beskriva hur han kände sig fördomsfullt bemött när han gick ute på stan en fredagskväll och blev tillfrågad om han sålde knark. Incidenterna hade kommit flera gånger förutom fredagskvällen och han trodde det berodde på att han var mörk och hade kläder av en subkultur. Kanske de tror att vi var vanliga, hade han uttryckt sig i sin oro över att eleverna inom mediaprogrammet också skulle tro att han inte var den han är. För vissa tror att det är en gangster då de ser en mörk man med keps och så, förklarade eleven. Elevens självkänsla hade påverkats negativt av detta.

Anthony Giddens nämner detta också i det att han beskriver att kulturella aspekter kan ha sin grund i yttre attribut. Således kan klädsel och frisyr placera någon inom en viss kulturell dimension.⁴⁷

6.1.2 Kultur - Vad är det?

En av eleverna beskriver hur hennes intervjukamrat var en helt vanlig kille. Hon hade frågat honom om han var religiös, vilket han inte var. Sedan beskrev hon honom som en helt vanlig kille, som inte hade någon speciell kultur. Inget utöver det vanliga skilde hennes intervjukamrat från andra killar hon kände.

Just detta att tillskriva invandrare en viss kultur, är ett fenomen som Masoud Kalami är inne på i det att han säger att människor har en benägenhet att prata om kultur som om det vore något enhetligt för alla invandrare. Invandrades specifika kulturer är det som får dem att agera på ett visst sätt i olika situationer. Här menar Masoud Kalami att ofta sker det istället på individuell basis och att det är farligt att dra olika etniska grupper över en kam, i det att de agerar enligt sin kultur. Kulturella yttringar kan istället ske på många olika sätt inom en etnisk grupp och behöver inte vara utmärkande för hela gruppen. Just detta är nog något som ovan nämnda elev lade märke till, i det att hon inte tillskrev sin intervjukamrat någon speciell kultur utan istället konstaterade att han var som vilken kille som helst, trots att han hade en utländsk bakgrund av östeuropeisk härkomst.

6.1.3 Längtan bortom

En av eleverna kunde känna en viss längtan bortom det liv han själv blivit tvingad att leva. Till följd av tragiska omständigheter hade han förlorat både föräldrar och syskon och levde ensam i Sverige. Han kunde se på de förhållanden som svenska ungdomar växte upp under med mycket bättre ekonomiska omständigheter och känna en viss längtan till att ha de ekonomiska premisserna själv.

Att ensam komma till ett nytt land utan den bas som ett rikt socialt nätverk ger med etablerad familj som ger ett annat ekonomiskt kapital, sätter en annan press på individen i det att den själv måste ombesörja livets alla nödvändigheter.⁴⁸

⁴⁶ Giddens, Anthony (2003) *Sociologi*. Studentlitteratur, Lund. s. 38

⁴⁷ Ibid. s. 38.

⁴⁸ Foucault, Michael (1997). *The archaeology of knowledge*. Tavistock, London.

Å andra sidan kunde elever uppväxta i Sverige jämföra sig med de omständigheter som invandrarna hade bakom sig. Just att invandrareleverna hade en dramatisk bakgrund med upplevelser av både fattigdom och förtryck, kunde ge ett visst avund hos eleverna med svensk bakgrund, just därför att de hade något signifikant som hade hänt i deras liv bortom den rutinmässiga vardagen.

Vad som också var intressant att se var synen på att åka utomlands. Flytten till Sverige hade de utländska eleverna gjort med mycket umbäranden. De var glada att de givits uppehållstillstånd, vilket inte var självklart för andra klasskompisar, och de arbetade sig igenom studier och hoppades på möjligheten till jobb. Där kunde eleverna från det individuella programmet se det som väldigt chansartat att till exempel åka till USA, för att planlöst föröka skaffa jobb och inte riktigt veta vad man ska göra, för att sedan återvända till Sverige. Eleverna från det individuella programmet kunde enbart tänka sig att åka till USA om de hade gott om pengar, men att göra det som en längre nöjesresa föreföll vid en första tanke som orimligt.

Här kan man dra paralleller till boken ”Globalisering”, som tar upp den nya tidens världsmedborgare som obehindrat kan resa mellan länderna i syfte att jobba och studera, medan andra är mer bundna till följd av både ekonomiska och nationella premisser.⁴⁹

6.1.4 ”Ja, alla människor, gula, svarta, hela världen!”

Vad som var tydligt i de utländska elevernas svar, var att de oftast enbart hade vänner som inte var av svensk bakgrund. Enbart ett fåtal av de utländska eleverna som jag intervjuade hade kompisar med svensk bakgrund. Vissa av dem umgicks oftast med dem som gick i samma klass, medan andra hade lärt känna vänner från deras område. Ett visst antal elever från det individuella programmet hade också lärt känna kompisar genom föreningar och olika sociala nätverk på internet. Varför det är så att de inte känner så många människor med svensk bakgrund är nog vid en första betraktelse svårt att analysera. Ett visst svar får man vid undersökning av hur eleverna med svensk bakgrund lärt känna sina kompisar. Majoriteten av dem hade inga kompisar som var av utländsk härkomst och de flesta av sina vänner hade de lärt känna genom antingen området de växt upp i, eller genom grundskolans och gymnasieprogrammen. Ett fåtal av dem hade dock lärt känna vänner med utländsk härkomst genom andra kanaler, så som vid extrajobb eller vid ingifte i släkten.

Här är det tydligt att de vänner som unga människor skaffar har till stor del härstamning från de olika sociala nätverk som skola och uppväxt i bostadsområde ger. Hade eleverna med utländsk bakgrund kommit tidigare till Sverige och börjat i en skola med stor andel elever uppväxta i Sverige hade kanske chansen varit stor att de också hade haft vänner med svensk bakgrund. Ett visst hopp knyts till den framtida påbörjan i gymnasiet då gruppen av elever från det individuella programmet splittras och förmodligen startar i klasser med en större andel elever med svensk bakgrund.

Intressant är också att se på hur de utländska eleverna såg på att de inte hade till stor del inte hade kompisar med svensk bakgrund. För dem var det viktigaste att de hade vänner. Var de

⁴⁹ Bauman, Zygmunt (1998). *Globalisering*. Studentlitteratur, Lund

kom ifrån var av mindre betydelse. Jag har kompisar från hela världen, uttryckte sig en elev. Det spelar ingen roll för mig varifrån de kommer ifrån, ja, alla människor, gula, svarta, hela världen, uttryckte en annan elev.

Även eleverna som var uppväxta i Sverige uttryckte också att de egentligen inte hade något emot att umgås med invandrare. Det hade bara blivit så att de först och främst lärt känna kompisar från samma område, förening eller skola.

Nihad Bunar diskuterar detta i sin bok och konstaterar att många skolor runt om i Sverige har integrationsfrämjande projekt på gång. Med detta har skolorna också strävat efter att skapa naturliga mötesplatser för barn och ungdomar från olika sociala och kulturella miljöer. Just att skapa naturliga mötesplatser för skolelever har en stor bidragande faktor till att integration blir möjligt.⁵⁰

En elev uttryckte det koncist: Man kan inte bara säga, ja, vi ska umgås och bli vänner...tråkigt. Vad eleven menar här tolkas enligt mig med att naturliga mötesplatser är en grundförutsättning, för att vänskap ska kunna växa fram.

6.1.5 ”Hon är min extramamma”

En av eleverna sade i en av intervjuerna att läraren de har ofta fungerar som en ”extramamma”. Utöver de funktioner som läraren har i att undervisa i svenska, matematik och engelska kommer andra behov hos eleverna upp till ytan, som har mer samhällliga och sociala skäl. Det kan vara allt ifrån hjälp med att kontakta myndigheter, vidare kontakt med kuratorer till att förhålla sig till olika sedvänjor. Det diskuteras även om relationer, familjeliv och framtida karriärer och lärarna har till och med startat upp tjejgrupper som syftar till att hjälpa nyanlända utländska tjejer att förhålla sig till ett nytt samhälle.

Nihad Bunar beskriver detta dilemma i boken ”Skolan mitt i förorten”, och konstaterar att många av de invandrare som bor i förorter i till exempel Stockholm, ligger under en ekonomisk underordnad position. Arbetslösheten är hög och olika bidragsformer är vanligt förekommande. Detta i sin tur medför att invånarnas positioner är svaga liksom de sociala nätverk som de i bästa fall ingår i. Denna svaga position utspelar sig i att makten över det egna vardagslivet är inskränkt. Likaså inverkar detta på föräldrarnas roll i uppfostran över sina barn. Föräldrarnas svaga positioner, begränsade tillgång till olika kapitalformer och svaga inflytande bekräftas i förhållande till skolan. Skolan tenderar därför att ta över föräldrarnas roll i barnens utveckling och lärarna blir mer av ”extramamma” eller ”extrapappa”.⁵¹

6.1.5 ”Vi hälsar, ler...”

Mitt huvudsyfte med denna uppsats var att undersöka ifall eleverna som deltog i detta projekt fick en känsla av fördjupad förståelse för varandra. Här var det väldigt olika. De flesta elever var överens om att intervjun hade gett de förut okända människorna ett ansikte, som de idag

⁵⁰ Bunar, Nihad. *Skolan mitt i förorten, Fyra studier om skola, segregation, integration och multikulturalism*. Brutus Östlings förlag, Stockholm 2001. s. 277.

⁵¹ Ibid s. 277.

hälsade på. Dock var det inte många som hade någon djupare kontakt med sin intervjukamrat. Detta var förvisso inte syftet med projektet. Istället vill jag lyfta fram den positiva effekten av att många av eleverna ändå hade fått en fördjupad förståelse för varandra. Elever som förut var okända för varann, hade nu sporadisk kontakt i det att de idag hälsade på sin informant i korridoren, skickade ett leende, chattade på sociala nätverk och var inte längre anonyma och okända för varandra. Många av eleverna uttryckte också att de idag hade mer förståelse för varandra, de visste idag var de hade dem, som en elev glatt sade. Många av eleverna som var uppväxta i Sverige uttryckte också en förundran över den positiva anda som eleverna av utländsk härkomst uttryckte, trots att de ofta hade haft väldigt svåra umbäranden.

Det är för tidigt att säga vilken vänskap som skapas av detta mellan eleverna, men eleverna hade getts en första kontakt med varandra, vilket enligt många av eleverna givit dem en djupare förståelse, vilket i sin tur kan vara nog så värdefullt för fortsatta relationer.

6.2 Analys av intervjuer med lärare från gymnasieprogrammet - Analysram

Här analyserar jag det resultat jag fick från mina intervjuer med de två lärare som varit involverade i detta projekt. Analysen framställs genom olika kategoriella teman likt ovan nämnda analysram, som använts i framställningen av analysen av elevernas intervjuer.

6.2.1 Rädsla för det okända

Både lärarna beskriver hur deras elever kunde känna rädsla inför att genomföra intervjuerna, som var en del av projektet. Till och med eleven William beskriver hur han kunde se att hans informant nog var rädd för honom då de träffades. Zeena beskriver också hur hon kunde känna en viss rädsla inför att intervjua en kille med annorlunda stil av subkulturs art. Vad som dock än mer tydligt framgår är att eleverna som var uppväxta i Sverige uttryckte en mycket större tveksamhet och skepsis inför att intervjua eleverna med utländsk bakgrund, än vad eleverna från det individuella programmet kände. Läraren Leif beskriver att det bland vissa av hans elever kunde vara rätt mycket diskussioner om de verkligen behövde göra dessa intervjuer. Eleverna kände obehag inför att det skulle vara just utländska ungdomar de skulle intervjua och undrade till exempel om de skulle behöva ha tolk med sig. I vissa kretsar kunde Leif även snappa upp rent rasistiska uttalanden. Dock påpekade Leif att detta enbart rörde sig om ett fåtal. Merparten av eleverna var enbart oroliga inför hur det skulle gå och det fanns även de elever som uttryckte sig positiva till intervjun. Reaktionen därefter blev däremot väldigt positiv. Leif berättar att han kunde få kommentarer som att: hon var ju nästan likadan som jag, eller, Gud, vilken sjsyst kille. Från att eleverna förr inte hade någon kontakt överhuvudtaget beskrev både Leif och Marie att de idag hälsar på varandra. De hade även kunnat delta på varandras framträdanden i diverse sammanhang. Hur väl detta föll ut var dock olika från elev till elev. I mina intervjuer med både eleverna från det individuella programmet och eleverna från mediaprogrammet kunde jag se att det var olika i vem som idag hade kontakt med sin intervjukamrat. Vad som dock kan konstateras är att merparten upplever att de i alla fall hälsar på varandra i korridorerna, även om det fanns undantag med elever som inte hade sett varandra alls.

Just att människan tenderar att hålla sig inom samma grupp och ogärna tar kontakt med det som är ovant eller främmande har nog mycket med den socialisation vi är en del av där vi gärna tar det försiktiga före det osäkra. Hur grupper bildas, hur relationer skapas och hur det

okända tenderar att vara skrämmande är något som ständigt är aktuellt genom människans historia. Mycket av detta kan också ligga i föreställningen om vi och dem, där vi tillhör den gruppen av det normala och där dem utgör utanförskapet, som inte ges tillträde i gemenskapen.⁵²

6.2.2 Ovan- och underifrånperspektivet

Båda lärarna pratade mycket om vikten av att integrationsprojekt kommer underifrån. Med det menade de att det inte har någon större betydelse av handlingsplaner mot segregation om inte involverade personer visar ett engagemang i att driva frågorna. Om värdegrundsarbete ska ge resultat, krävs det engagerade lärare som ser till att projekt sker där det konkreta handlandet får betydelse. Om inte engagemang finns hos de som dagligen möter eleverna riskerar integrationsarbetet att hämmas och enbart kvarstå i en pappersprodukt utan större betydelse. Likadant är det med de styrdokument som varje större organisation är skyldig att ta fram. Även här krävs det ett aktivt deltagande från de som dagligen möter de situationer då värdegrundsarbete är nödvändigt.

Inom statsvetenskapliga termer talas det mycket om vikten av ”Bottom up - Top down”. Det de refererar till är just det ovan- och underifrånperspektiv som lärarna nämner. Bottom up - Top down framhåller just att det är lärarna som är gatubyråkraterna i det att de dagligen möter eleverna och har ett uppdrag i förhållande till det. Ges inte gatubyråkraterna den nödvändiga möjligheterna till engagemang och demokrati de behöver, hämmas de i deras arbete vilket till stor del påverkar de projekt de driver. Med andra ord kan detta kallas medinflytande. Då lärarna ges medinflytande och ges möjlighet att initiera projekt av egen drivkraft, samt att dessa projekt inte behöver godkännas av någon överstående, bidrar det till att öka kreativiteten.⁵³

Lärarna menade också att sociala relationer måste byggas långsiktigt och att det därför var beklagligt att det behövde gå så långt att vakter tillkallades i syfte att skapa ordning efter de sexuella trakasserier som hade förekommit. Däremot förstod de den desperation som gjorde den åtgärden nödvändig.

Lärarna menade också att integrationsprojekt egentligen inte behöver kosta så mycket. Det viktigaste är istället att någon gör dem och återkommer till det personliga engagemanget hos lärarna i det att de vågar gå utanför ramarna. Sen kunde de uppleva en begränsning i att även mindre summor pengar var svåra att få ut. Här beskrev dock en lärare att möjlighet till externa finansiärer som Länsstyrelsen kan göra många projekt möjliga.

6.2.3 Länk ut till samhället

Nihad Bunar nämner i sin forskning, vilket jag tidigare refererat till, att lärarna och skolan många gånger får tjäna som en länk ut till samhället för elever med utländsk bakgrund. Till följd av att föräldrar till utländska elever kanske inte alltid har det sociala nätverk av nödvändiga kontakter, inte har jobb eller inte kan språket, hamnar de utanför samhället och

⁵² Kalami, Masoud (2006). SOU 2006:73 - *Den segregeringande integrationen, Om social sammanhållning och dess hinder*. Stockholm. s. 9

⁵³ Bolman, Lee G. Deal, Terrence E (2006). *Nya perspektiv på organisation och ledarskap*. Studentlitteratur, Lund. s. 186

kan inte heller tillgodogöra sig de möjligheter samhället erbjuder. När då eleverna behöver hjälp med att kontakta myndigheter, boka komplicerade flygbiljetter, förstå krångliga räkningar med mera, så vänder de sig till den kontaktperson de vet klarar av dessa bitar. Många gånger faller naturligt den lotten på läraren, som allt för ofta kan vara den enda person med svensk bakgrund som de känner.⁵⁴

Läraren Marie beskrev att hon ofta får fungera som en länk ut till samhället i det att hon kan få hjälpa eleverna med allehanda ärenden. Marie beskrev att många elever med utländsk bakgrund också kan vara ensamkommande barn. Då utgör läraren kanske den enda vuxna kontaktperson dessa elever har, förutom de frivilliga goda män som kan ha förordnats. Marie beskrev att det därför var viktigt att uppmärksamma speciella händelser i dessa ungdomars liv, då läraren kanske är den enda som gör det, till följd av att inga andra vuxna möter dem efter skolan.

6.3 Konkluderande slutsatser av analys

Min analys bygger på en rad aspekter som tillsammans ger denna uppsats ett brett omfång i de frågor, som alla har en påverkan på hur förståelsen för respektive elevs kulturella bakgrund kan ökas. Det är svårt att peka på en enskild faktor, likaväl som det är svårt att finna en enkel lösning på de segregationsproblem som finns i samhället. Många faktorer väger samman och har betydelse. Därmed är det tre faktorer i min konkluderande analys som sticker ut och som har direkt relevans till de teorier som tidigare presenterats av främst Nihad Bunar, Masoud Kalami och Anthony Giddens.

För att citera läraren Leif, har människan en tendens att krångla till det för mycket. Mötesplatser med de sociala relationer och nätverk som där skapas har en framträdande roll och det är inget som behöver vara krångligt för att åstadkomma. För att citera läraren Marie, så måste människan ibland tvinga sig själv i att möta andra. Detta kan ske genom ett projekt som ”Våningsprojektet”, där elever möts på ett naturligt sätt genom de skoluppgifter de blivit tilldelade. Nihad Bunar lyfter fram vikten av naturliga mötesplatser som ett grundkriterium för integration. Han menar att en av skolans många roller är att skapa naturliga mötesplatser för elever av olika etniska bakgrunder.⁵⁵

En annan aspekt är det som Masoud Kalami beskriver i att vi tenderar att dela upp människor med utländsk bakgrund i olika kulturer och därefter tillskriva dem egenskaper utefter den kultur de tillhör. Således kunde det finnas en albansk kultur, en turkisk kultur, en arabisk kultur med mera.⁵⁶

Risken i detta är att den kultur som anses råda kanske inte har så mycket med individen från den kulturen. En man kan komma från Bangladesh och anses tillhöra den muslimska kulturen med de sedvänjor som följer av det. Å andra sidan kan denna man från Bangladesh kanske

⁵⁴ Bunar, Nihad (2001). *Skolan mitt i förorten, Fyra studier om skola, segregation, integration och multikulturalism*. Brutus Östlings förlag, Stockholm. s. 277.

⁵⁵Ibid s. 277.

⁵⁶ Kalami, Masoud (2006). *SOU 2006:73 - Den segregeringande integrationen, Om social sammanhållning och dess hinder*. Stockholm.

inte alls ta del av de kulturella aspekterna av sitt land utan äter helst italiensk mat och lyssnar på amerikansk 80-tals pop.

Ett exempel av detta framkom då en elev av svensk bakgrund mötte en elev med utländsk bakgrund. Den spontana reaktionen hade där efter intervjun varit att eleven av svensk bakgrund tyckte att den utländska eleven var väldigt lik henne. Bortom ridå av slöja, hudfärg och språk fanns en individ som till stor del hade samma önskningar och drömmar som henne själv. Denna nyfunna kunskap hade aldrig kunnat komma till eleven med svensk bakgrund om de inte hade mötts på de sätt de gjorde. Likaväl kunde de utländska eleverna ha föreställningar om en slags allrådande svensk kultur som elever med svensk bakgrund ansågs följa, vilket inte alls stämde efter att eleverna hade mötts och lärt känna individernas verkliga leverne. Exempel som här kan ges är hur en kille med utländsk bakgrund mötte en svensk tjej som han trodde mest var med kompisar och festade mycket. Men istället framkom det att tjejen inte alls brukade festa så mycket, utan ägnade helst sin tid till jobb och ridning.

Ett etnocentristiskt förhållningssätt bygger på att man bedömer andras kulturer utifrån en jämförelse med den egna. Anthony Giddens berättar att då olika kulturer kan skilja sig åt så mycket, är det inte förvånande att människor som kommer från en viss kultur ofta har svårt att förlika sig med de uppfattningar och beteenden som människor från en annan kultur uppvisar.⁵⁷

På detta vis kan människor tillskriva andra människor en kultur utifrån de yttre attribut som individen uppvisar. Således kan en uppfattning om vilken kultur en viss individ tillhör förstärka den syn man har på individen, vilket i sin tur kan leda till att slutsatser dras som inte behöver stämma överens med den enskilda individen som anses representera en kultur.

Den tredje aspekten är hur skolan och dess lärare fungerar som en länk ut till samhället för elever med utländsk bakgrund. Nihad Bunar har beskrivit uppkomsten till detta vilket bekräftas av de lärare som jobbar med utländska elever.⁵⁸

Med utgångspunkt av mitt syfte med denna uppsats, där jag ställde mig frågan om eleverna har fått en ökad förståelse för varandras kulturella bakgrund, kan det konstateras att många elever har uttryckt en ökad förståelse. Individer som de förut inte hade någon kontakt med hälsar de idag på. Den rädsla som vissa elever från mediaprogrammet upplevde har nu istället förbytt till en rad positiva reaktioner om hur bra de tyckte om eleverna från det individuella programmet.

I min analys av de svar jag fick från lärarna, kan det konstateras att de också uttrycker sig positivt om resultatet med detta projekt. De kunde se att eleverna fått ökad förståelse för varandras kulturella bakgrund. Responsen var ofta i form av positiva överraskningar för eleverna som kände att de nu såg en annan människa bortom den yta som förr var framträdande.

⁵⁷ Giddens, Anthony (2003) *Sociologi*. Studentlitteratur, Lund. s. 41

⁵⁸ Bunar, Nihad (2001). *Skolan mitt i förorten, Fyra studier om skola, segregation, integration och multikulturalism*. Brutus Östlings förlag, Stockholm. s. 277.

Här kan det med utgångspunkt av Masoud Kalamis teori, om att kulturella bakgrunder tenderar att bli det som skapar den individuella individens uppfattning om andra av annan etnicitet, påvisas att eleverna från respektive program fick en fördjupad förståelse för den individ som påstås representera en given kultur.⁵⁹

Många elever uttryckte att deras intervjukamrat inte var vad de trodde de var. Från båda sidor kunde det ses att den kulturella präglingen egentligen inte var så stark utan att den enskilde individens personlighet är det som har betydelse.

7. Diskussion

Här följer en diskussion av teori, metod och analys i syfte att kritiskt granska de resultat jag kommit fram till i denna uppsats.

7.1 Teoridiskussion

Masoud Kalami har ofta fått kritik för sina utredningar och den forskning han har valt att använda. Många forskare anser till exempel att kulturbegreppet har viss relevans då bland annat hedersrelaterat våld kan anses utgöra ett fenomen som är kulturellt betingat. Masoud Kalami menar dock att detta inte har med kultur att göra utan är individuella beteenden vilka rättfärdigas av kulturella aspekter, som likaväl kan förekomma inom hem av svensk kultur. Debatten om detta har varit omfattande där både Masoud Kalami fått ta emot kritik och kritiserat andra i ledande ställning för integrationsfrågor.⁶⁰

Trots kritiken kan jag ändå hålla med Masoud Kalami i tesen att människan har en tendens att tillskriva andra människor av annan etnicitet en kultur, som anses övergripande deras beteende. I min uppsats resultat, framgår att både elever med svensk bakgrund och utländsk bakgrund kan tillskriva andra elever ett kulturellt beteende eller personlighet som inte alls behöver stämma med individen.

Nihad Bunar har varit aktiv inom svensk integrationsforskning under många och arbetar idag som docent och forskare inom sociologi med inriktning på integration. Hans arbete har rönt stor uppmärksamhet och 2006 belyste han bland annat att det fria skolvalet tenderar till att leda till ökad segregation. Detta då elever av utländsk härkomst, speciellt killar, inte gärna reser till andra skolor inom kommunen. Medelklassen koncentreras till innerstadsskolorna medan barn till arbetslösa, fattiga, invandrare och enstaka invandrare stannar kvar i förorten, menade Bunar.⁶¹

I min uppsats har det fokuserats på de aspekter som kommer av att föräldrar till utländska elever inte alltid har det sociala kapital, som är nödvändigt för att kunna bistå sina barn med den kompetens de behöver för att kunna ta sig fram i samhället. Detta har lett till att skolan får ta en betydande roll som en viktig länk till samhället för dessa elever. I min uppsats resultat

⁵⁹ Kalami, Masoud (2006). SOU 2006:73 - *Den segregeringande integrationen, Om social sammanhållning och dess hinder*. Stockholm.

⁶⁰ <http://www.paraplyprojektet.se/nyheter/det-finns-ingen-speciell-hederskultur/> 2009-05-31

⁶¹ http://www.svd.se/nyheter/inrikes/artikel_351718.svd 2009-05-31

har det också framkommit i intervjuer med elever och lärare att läraren många gånger får ha den funktionen av länk till samhället. Givetvis omfattar detta inte alla utländska elever. Bakgrunderna är olika och med det den kompetens och sociala kapital eleverna får från sina föräldrar, likaväl som det finns elever med svensk bakgrund med samma utmaningar.

7.2 Metoddiskussion

Mitt arbete utgick från att jag ville nå en djupare förståelse av hur elever och lärare upplevde de projekt som de var med om. För att kunna nå den förståelsen och fånga de många olika skiftningar av tankar, diskussioner och funderingar som återgivits sågs det som lämplig att en kvalitativ metod användes, där den enskilda intervjun och gruppintervjun hade en framträdande betydelse. Jag kan inte tänka mig att en kvantitativ enkät hade kunnat nå den framgång av intressanta reflektioner och tankar från mina informanternas håll. Det kan dock vara på sin plats att nämna att intervjuer inte på något vi kan skildra alla de yttringar och funderingar som informanten egentligen har. Dels kan det vara en nervositet inför hur de själva framställer sig, dels kan de välja att svara ”politiskt korrekt” i syfte att inte väcka några reaktioner eller framstå på ett mindre fördelaktigt sätt. Informanterna kan också välja att uteslutande beskriva händelseförloppet på ett positivt sätt. Här kan dock en trygghet finnas i att de flesta elevers svar på mina frågor stämmer överens sinsemellan. Även lärarnas iakttagelse av elevernas reaktioner har viss betydelse då de till stor del är samstämmiga. Här kunde intervjun med lärarna tjäna som motvikt till det eleverna framförde. Bland annat framkom det i intervjuerna med lärarna att eleverna från mediaprogrammet till viss del hade uttryckt en oro inför projektet och var skeptiska till att intervjua eleverna från det individuella programmet. Detta fenomen hade aldrig kommit upp till ytan om det enbart hade koncentrerats på intervjuer med eleverna. Till viss del uttryckte en elev från det individuella programmet att han upplevde att en elev från mediaprogrammet var rädd för honom. Även en elev från mediaprogrammet uttryckte att hans klasskamrater kunde uppvisa en viss skepticism till projektet. Detta blev dock inte tydligt för mig förrän lärarnas återgav elevernas reaktioner.

Gruppintervjun var också givande då det gav eleverna en möjlighet att under mer avslappnade former diskutera mina frågor. Här kan dock en fundering läggas in i hur kamrattrycket kunde styra svaren enligt vad Viktoria Wibeck har återgett i sin bok Fokusmetodik.⁶² Frågan är här om vissa elever kanske höll tillbaka i vad de egentligen ville säga. Det som kunde märkas däremot var att vissa elever helt klart tog mer plats än andra. Vissa elever kom helt enkelt till tals mer än andra elever i mina gruppintervjuer. Dock får det inte förglömmas att även under enskilda intervjuer fanns det elever som inte ville dela med sig allt för mycket av sina upplevelser. Således hade det kanske inte gjort så stor skillnad i om eleverna hade fått intervjuats enskilt av mig.

Bearbetningen av data har skett genom att relevanta teorier har applicerats på kategoriella teman, som återgetts under rubriker. Här har målet varit att finna en koppling, i det eleverna och lärarna framfört, till de existerande teorier som presenterats av Masoud Kalami, Nihad Bunar och Anthony Giddens. Då nämnda tre forskare inte tar upp alla aspekter av det som påvisades under intervjuerna har jag fått utgå från andra teoretiker, bland annat ur boken

⁶² Wibeck, Viktoria. *Fokusgrupper; om fokuserade gruppintervjuer som undersökningsmetod*. Studentlitteratur, Lund. 2000. s. 45.

”Globalisering” har det hämtats vissa tankar om Globetrotters.⁶³ Förklaringen till detta ryms i att det omöjligt kan hämtas alla förklaringsmetoder från ovan nämnda forskare då själva datamaterialet som framkommit innefattar en vid aspekt, då det rymmer under syftet att se om eleverna fått en ökad förståelse för varandras kulturella bakgrund.

7.3 Analysdiskussion

Som alltid kan man som skribent vid sådana här tillfällen önska att man hade mer tid i att göra ännu mer återkommande intervjuer med eleverna. Vidare finns det också mycket forskning att ta del av för att inkludera i en uppsats av denna art. Där är det dock viktigt att man håller sig till de begränsningar som sattes vid framställningen av uppsatsens syfte och problemställning. Mitt syfte var att utreda om eleverna som deltagit i detta projekt hade lärt sig mer om varandras bakgrund och kultur? Mitt syfte var också att utreda om lärarna har kunnat se om eleverna hade fått ökad förståelse för varandra? Utifrån teorier presenterade av bland annat Samoud Kalami och Nihad Bunar, har jag dels svarat på mina frågeställningar, dels utvidgat frågeställningarna och funnit svar på flera oväntade skeenden. Till en viss del var mitt förhållningssätt inför denna uppsats att flera olika områden skulle bli tvunget att belysas. Det går aldrig i förväg planera vad man finner vid en semistrukturerad intervju. Sedan valde jag att intervjua informanter på många olika plan. Både lärare, elever med svensk bakgrund och elever med utländsk bakgrund har intervjuats i syfte att skapa en så pass bred bild som möjligt. Jag ser nu i efterhand att alla intervjuer var högst nödvändiga. Detta då de lade fram en bild av läget som omöjligt hade kunnat täckas om bara en grupp av elever eller om enbart en lärare hade intervjuats. Alla utgjorde de pusselbitar i det resultat med åtföljande analys som följde.

Analysen har jag gjort genom att lokalisera återkommande kategorier och knyta dessa till en aktuell teori. Kategorierna har jag för enkelhetens skull benämnt under de teman som står som rubrik för varje delområde i min analys. De aktuella teorierna har fått tjäna som förstärkning av ett fenomen som beskrivits. I min analys har det framkommit en rad aspekter som tillsammans bekräftar de teorier som tidigare presenterats, samtidigt som en inblick ges i hur ett projekt inom skolans värld kan arta sig. Tydligast framgår det vilken betydelse det har att det finns lärare som önskar driva projekt som syftar till att skapa öka förståelse. För vad detta projekt kan ge för efterverkningar i framtiden är det ingen som vet, däremot kan det konstateras i analysen att eleverna hade fått upp ögonen för varandra och att många förutfattade meningar hade kunnat komma upp till dagen. Detta hade betydelse både för de eleverna med svensk bakgrund och eleverna med utländsk bakgrund.

De teorier som har förstärkt de olika kategorierna har en tydlig relevans i det att de är ofta återkommande och utgör ett betydande inslag i elevernas och lärarnas svar på mina frågor. Bara det att ingen av eleverna sedan tidigare hade någon vän av utländsk härkomst bekräftar den segregation som är tydlig inom vissa delar av samhället. Inte heller många av de utländska eleverna hade några vänner med svensk bakgrund, detta trots att många av dem bott i Sverige i över två år. Med tanke på att de under hela denna tiden gått i en svensk skola, så visar det nödvändigheten av sådana här projekt där eleverna lär känna varandra, även om de är av olika etniska bakgrunder. Nihad Bunar har å andra sidan lyft fram att även om elever lär

⁶³ Bauman, Zygmunt (1998). *Globalisering*. Studentlitteratur, Lund

känna varandra inom skolan är det inga de umgås med på fritiden. Här får man inte dock glömma värdet av att då elever sedan möter varandra på fritiden ute på discon eller klubbar, även om de inte umgås, känner de till varandra och kanske hälsar på varandra. Att riva den muren kan ha stor betydelse. Vidare har projekt likt detta resulterat i att den omedelbara rädslan för det okända har brutits ner. Det man inte är rädd för vågar, man sig sedan också närma.

Litteratur- och källförteckning

Litteraturförteckning

- Bauman, Zygmunt (1998). *Globalisering*. Studentlitteratur, Lund
- Bolman, Lee G. Deal, Terrence E (2006). *Nya perspektiv på organisation och ledarskap*. Studentlitteratur, Lund.
- Brante, Thomas. Andersen, Heine. Kersnes, Olav (2001). *Sociologiskt lexicon*. Natur & Kultur, Stockholm.
- Bryman, Alan (2001). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Liber, Malmö.
- Bunar, Nihad (2001). *Skolan mitt i förorten, Fyra studier om skola, segregation, integration och multikulturalism*. Brutus Östlings förlag, Stockholm.
- Foucault, Michael (1997). *The archaeology of knowledge*. Tavistock, London.
- Giddens, Anthony (2003) *Sociologi*. Studentlitteratur, Lund.
- Hultinger, Stina. Wallentin, Christer (1996). *Den mångkulturella skolan*. Studentlitteratur AB, Lund.
- Kalami, Masoud (2006). *SOU 2006:73 - Den segregerade integrationen, Om social sammanhållning och dess hinder*. Stockholm.
- Lantz, Annika (2007). *Intervjumethodik*. Studentlitteratur, Lund.
- Ryen, Anne (2004). *Kvalitativ Intervju, från vetenskapsteorier till fältstudier*. Liber AB, Malmö.
- Teorell, Jan. Svensson, Torsten (2007) *Att fråga och att svara, samhällsvetenskaplig metod*. Författarna och Liber, Malmö.
- Tilly, Charles (2000) *Beständig ojämlikhet*. Arkiv, Lund.
- Wibeck, Victoria (2000). *Fokusgrupper, om fokuserade gruppintervjuer som undersökningsmetod*. Studentlitteratur, Lund.

Källförteckning

Skolverket: <http://www3.skolverket.se/ki03/front.aspx?sprak=SV&ar=0607&infotyp=23&skolform=11&id=3891&extraId=2087>
(090319)

Kalami, Masoud: <http://www.paraplyprojektet.se/nyheter/det-finns-ingen-speciell-hederskultur/> 2009-05-31

Kalami, Masoud: http://www.svd.se/nyheter/inrikes/artikel_351718.svd
2009-05-31

Heltid och resursförstärkning - Utvecklingen av individuella program: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=1715> 2009-06-12

De kallar oss unga - Ungdomsstyrelsens attityd och värderingsstudie 2003.
Ungdomsstyrelsens skrifter 2003:1

Bilagor

Bilaga 1 - Intervjuer med lärare på gymnasiet - Intervjumall och svar

Bilaga 2 - Semistrukturerad intervjumall till intervjuer med elever på gymnasiet